ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 43 (1680) | Аўторак, 29 мая 1962 года | Цана 4 кап.

Летась у Гжацку ў сваякоў першага ў свеце касманаўта Ю. А. Гагарына пабываў бацька вядомага героя Айчыннай вайны Аляксандра Гараўца — Канстанцін Іванавіч. Бацькі герояў моцна пасябравалі. Нядаўна ў Віцебск адзначыць разам з К. І. Гараўцом дзень яго нараджэння прыехалі Аляксей Іванавіч і Ганна Цімафееўна Гагарыны. Іх лічылі сваімі гасцямі ўсе віцябляне. Іх шчыра віталі на фабрыцы «КІМ», на дывановым камбінаце, у школах, проста пры сустрэчах на вуліцы.

Фота П. АЗАРЧАНКІ. (БЕЛТА).

ЗАЛАТОЕ ЗЕРНЕ

Каралева палёў! Залатым зернем адзячыш ты людзям за добры клопат, за старанасць. Таму і не шкадуе сіл на сяўбе твой шчыры друг — звеннявы-кукурузавод Міхась Васільевіч Нікалаенка з саўгаса «Ружанскі», што на Брэстчыне.

Фота В. ГЕРМАНА. (БЕЛТА).

РУЧАЯМІ ЖЫВЯЦЦА РЭКІ

Ул. КАЛЕСНІК

Кожны другі тыдзень, у чацвер, пасля рабочага дня, у аддзел культуры брэсцкай абласной газеты «Заря» пачынаюць збірацца людзі. Звычайна, дзесьці без пятнаццаці шэсць, нясмела пастукаўшы ў дзверы, сарамячыся, уваходзіць які-небудзь вучань гарадской школы; пунктуальна а шостай групкамі, як на працу, з'яўляюцца рабочыя, ваеннаслужачыя, журналісты, адным словам — паважныя таварышы, і ў канцы, спазніўшыся на добрую гадзіну, свабодна, як у сваю кватэру, ватагай увальваюцца студэнты педінстытута. У невялікім пакоі збіраецца чалавек дваццаць. Без аб'яў і напамінаў людзі прыязджаюць нават з навакольных мястэчак Кобрына, Камянца, Маларыты. Іх заве і склікае не загад, не дысцыпліна, а любоў да творчасці — гэта пачынаючыя пісьменнікі, члены абласнога літаб'яднання. Усяго ў арганізацыі звыш 40 чалавек, большасць з іх піша і друкуецца не першы год. Імёны А. Авечкіна, С. Курылёвай, М. Рудкоўскага, Я. Пархуты, М. Цялічкі, М. Гелера, В. Дайліды, Ул. Кулакова сустракаліся ўжо і ў рэспубліканскім друку. Усе яны адчуваюць патрэбу ў літаратурным асяроддзі, на вопыце пераканаліся, што без такога асяроддзя цяжка павышаць майстэрства, таму гатовы ехаць з-за свету, каб параіцца, паказаць напісанае таварышам па пяру. Часам рэдакцыя дапамагае літаб'яднанню выклікаць з самых глухіх раёнаў пачынаючых аўтараў, аплачваючы ім камандзіроўкі. Не шкодзіла б практыкаваць гэта часцей.

Адразу ж пачынаецца размова пра творы, загадзя зададзеныя ў рэдакцыю альбо непасрэдна прывезеныя на абмеркаванне. Атмасфера награваецца, сёй-той выбягае пакурыць у калідор, але дзверы пакідае адчыненымі, каб не прапусціць ніводнага слова апанента і, вярнуўшыся, зноў рынуцца ў палемічную бойку.

Спрачаюцца за справу, за любімую ўсімі літаратурную справу, таму ніхто не абражаецца, спрэчка ніколі не пераходзіць у сварку, старшыня не мае патрэбы разводзіць і мірыць пакрыўджаных. Добразычлівасць маецца на ўвазе сама сабою, хаця зусім адсутнічае дыпламатычная куртуазнасць — толькі шчырая размова і перш за ўсё пра недахопы. Нават навічкі хутка асвойтваюцца, прывыкаюць да гэтай атмасферы і адважна падстаўляюць вершы і маладыя амбіцыі пад моцны, чысты душ таварыскай крытыкі.

Калектыў прыкмячае нават дробныя недахопы твора. Вось, напрыклад, прынёс Міхаіл Гелер (здольны і літаратурна пісьменны таварыш) верш, у якім кошка, набегаўшыся па холадзе, села на падлозе ля печы. Фёдар Еўстафавіч Ляўчук тут жа заўважае, што аўтар не ўлічыў нораву ката, які з набліжэннем марозу звычайна лезе на прыпек ці на печ, таму і ў народных казках яму далі мянушку «Папялыш». Альбо вось Дзімітрый Васільеў, аўтар папулярных на Брэстчыне песень, напісаў недакладна. Афіцэр пагранічных войск тав. Іглін паправіў яго.

Асабліва шчодра сыплюцца заўвагі фактычнага характару ў тых выпадках, калі твор напісаны на матэрыяле вайны, партызанскага руху ці рэвалюцыйнага падполля. Па гэтых тэмах у нас ёсць выдатныя кансультанты: падпалкоўнік запаса тав. Маслюкоў; адзін з першых партызан на Брэстчыне, цяпер капітан міліцыі тав. Сцельмашук; удзельнік камуністычнага падполля на Палессі перыяду белапольскай акупацыі тав. Ласковіч. Багатыя рэвалюцыйныя і вайсковыя традыцыі нашага горада і вобласці заслугоўваюць увекавечання ў дакументальна-мастацкіх творах, над якімі працуюць гэтыя таварышы. Часта пішуць пра гераіку вайны таксама паэты: Цялічка, Рудкоўскі, Мельнічук і інш. Бадай што няма пачынаючага паэта, які не спрабаваў бы напісаць верш пра Брэсцкую крэпасць, і гэта, на маю думку, натуральна.

Праўда, надрукаваць такія творы бывала цяжкавата. Часта літаб'яднанне рэкамендуе які-небудзь твор у літстаронку газеты, а ў рэдакцыі моршчацца: «Тэма, канешне, важная, але не сучасная». Вузкае разуменне сучаснасці часта загароджвала дарогу ў друк і творам на маральныя і агульначалавечыя тэмы: каханне, дружба, прырода. У рэдакцыі гаварылі паэтам: «Пішыце вершы пра канкрэтных людзей, перадавікоў вытворчасці, вось іх прозвішчы. Сёй-той запісваў прозвішчы і факты ды спрабаваў напісаць верш, але выходзіла рыфмаваная інфармацыя. Забывалася ісціна, вядомая яшчэ старому Арыстоцелю, што паэзія «больш філасафічная, чым гісторыя». Гісторыю часоў Арыстоцеля можна параўнаць з сучаснай журналістыкай, яна апісвала канкрэтныя факты. Паэзія ўжо ў тую пару несла ў сабе шырокія магчымасці тыпізацыі, абагульнення жыццёвага матэрыялу. Тым больш сёння, калі наша ўяўленне аб спецыфіцы мастацтва вырасла, нельга патрабаваць ад верша, каб ён толькі замяняў газетную заметку.

У апошні час выступленні прадстаўнікоў літаратурнай грамадскасці па пытаннях сучаснасці і вызначэнне задач савецкай літаратуры ў партыйных дакументах дапамаглі ўмацаваць сувязі літаб'яднання з газетай.

Абсалютная большасць празаічных і вершаваных твораў, што выйшлі з-пад пяра маладых пісьменнікаў Брэстчыны за апошні год, напісана на матэрыяле сённяшняга жыцця савецкіх людзей. Падзеі ў апавяданнях і вершах Сухарукава, Шапіры, Пятрова адбываюцца альбо на заводах і фабрыках, дзе працуюць аўтары, альбо ў гарадскіх сем'ях; Віктар Дайліда, Сцяпан Крываль, Васіль Праскураў і Іван Кірэйчык пішуць пра жыццё калгаснікаў і вясковай інтэлігенцыі; паэты Міхась Рудкоўскі, Канстанцін Турко, Васіль Жуковіч — пра характво пачуццяў савецкай моладзі.

Галоўны клопат бюро літаб'яднання, каб маладыя аўтары праўдзіва адлюстроўвалі ў вобразах жыццё, якое іх акружае, якім яны жывуць, шукалі ў рэальнасці праявы харства і веліччнасці, ацэньвалі ўсё як мага глыбей і паўней. На канкрэтных прыкладах пераконваюцца пачынаючыя пісьменнікі, як многа значыць веданне жыцця.

Вось на адзін з літаратурных чацвяргоў прыехаў з вёскі Пажэжын Маларыцкага раёна настаўнік літаратуры Анатоль Гарай. Яго ведалі яшчэ ў студэнцкія гады як аўтара прыгожых, але даволі абстрактных, агульнапаэтычных вершаў. З таго часу мінула два гады. Гарай паехаў настаўнічаць і змоўк як паэт. Толькі не многія з прысутных на чацвяргу ведалі, што ён настойліва працаваў над сабою, пазнаваў новае для яго, гараджаніна, жыццё калгаснай вёскі. І вось ён прачытаў нізку вершаў. Прысутныя, як кажуць, ахнулі ад здзіўлення: зусім іншы тэмперамент, зусім іншы стыль, зусім іншае напружанне пачуццяў. Вершы раскрывалі перажыванні маладога настаўніка і яго сяброўкі, навеяныя пераменай жыццёвых абставін. Тут і шкадаванне і лёгкая іронія ў адрас свайго мінулага бесклапотнага студэнцкага жыцця, тут і законная гордасць радавога салдата з арміі народнай культуры, які нясе не лёгкую, але пачэсную службу, тут і асалода, якая спадарожнічае пазнанню свету.

Многа ўвагі ўдзяляецца на нашых чацвяргах літаратурнай вучобе, разбор твораў набывае часам форму практычных заняткаў па тэорыі літаратуры і эстэтыцы. Пры кожным зручным выпадку падкрэсліваецца думка Бялінскага аб неабходнасці «нравственного образования» для пісьменніка. Многія таварышы напорыста вучацца. Можна пахваліцца і пэўнымі вынікамі — маладыя аўтары пашырылі свае ўяўленні аб спецыфіцы мастацкага адлюстравання жыцця, развілі эстэтычны густ. Выступленні такіх таварышаў, як Віталій Сухарукаў, Іван Мельнічук, Васіль Жуковіч радуюць сталасцю думкі, прафесіянальнай пісьменнасцю.

Радасна сустракаюць пачынаючыя пісьменнікі Брэстчыны прыезд у наш горад пісьменнікаў-прафесіяналаў. Іван Мележ правёў тут карысную гутарку аб сакрэтах пісьменніцкага майстэрства, расказаў, як сам здабываў творчы вопыт, выпрацоўваў сваю манеру пісьма, вучыўся адбіраць жыццёвы матэрыял. Па нашай просьбе ён узяў з сабою апавяданні Сухарукава і Маслюкова. Праз тыдзень гэтыя таварышы атрымалі пісьмы з грунтоўным разглядам іх твораў.

У адзін чацвер пісьменнік Пятро Васілеўскі цікава і ярка, у крыху парадаксальнай форме расказаў пра два тыпы адносін мастака да матэрыялу, пра два тыпы таленту, пра тых мастакоў, якія ў творчых пошуках ідуць ад жыцця, і тых, што ідуць ад агульнай ідэі. Шмат карысных парад давалі пачынаючым і іншыя пісьменнікі. Цёпла ўспамінаюць у нас Піліпа Пестрака, Станіслава Шушкевіча, Рыгора Барадуліна, Алеся Шашкова, якія прымалі ўдзел у сходах літаб'яднання.

Рэдакцыя «Зары» клапоціцца аб творчым росце пачынаючых літаратараў. За мінулы год кансультант Л. Смальянава дала больш тысячы пісьмовых адказаў на творы маладых аўтараў.

Паказчыкам творчага росту пісьменнікаў Брэстчыны з'яўляецца той факт, што паэты ад друкавання асобных вершаў і нізак перайшлі да выдання зборнікаў. У мінулым годзе выйшаў зборнік вершаў для дзяцей Ярослава Пархуты, у гэтым годзе — кніжка вершаў Міхаіла Гелера; падрыхтавалі і здалі ў выдавецтва першыя зборнікі вершаў Міхась Рудкоўскі і Мікалай Цялічка, рыхтуе зборнік вершаў Уладзімір Кулакоў.

Набывае рэальныя рысы даўняя мара пісьменнікаў Брэстчыны — стварыць абласное аддзяленне СП БССР.

НЕЛЬГА МАЎЧАЦЬ!

Ёсць самы прыгожы для мяне ў свеце горад — горад майго юнацтва — Мінск. У ім я вучыўся, удзельнічаў у вызваленні яго з фашысцкай няволі, тут каля дваццаці год працую. Ранейшым маладым і зялёным я ўяўляў яго, калі вяртаўся з франтавых дарог. Але ўбачыў іншым. У раёне Ульянаўскай вуліцы, дзе я цяпер жыву, можна было заблудзіцца, ідучы па руінах, што зараслі быльнягом. А цяпер!.. Белыя чайкі лётаюць над Мінскім морам. Кветкі навакол цвітуць жывымі ўсмешкамі. Колькі спатрэбілася волі, працоўнага гераізму, каб узняць горад з руін, адбудаваць такія дамы, насадзіць такія паркі...

Хто ж хоча, каб зноў былі разбураны нашы гарады, спапялёны заводы, фабрыкі, палацы культуры, каб сталі пустынямі неабсяжныя калгасныя палі?

Гэтага хочуць толькі імперыялісты. У той час як мы ўводзім у строй ядзерныя рэактары для мірных мэт, амерыканскія падпальшчыкі вайны адну за адной узрываюць атамныя і вадародныя бомбы, атручаюць вясенняе паветра, напоенае водарам кветак і сонечным цяплом.

Імперыялісты не ўтаймоўваюцца. Адны з іх у Жэневе валаводзяць з перагаворамі, а другія на вачах усяго сумленнага чалавецтва бессаромна робяць свае бандыцкія справы. Адзін хлусіць з трыбуны Аб'яднаных Нацый, што ён за мір, а другі забівае ў Алжыры мірных людзей.

Мы не можам глядзець на ўсё гэта абыякава. Усе людзі добрай волі патрабуюць спыніць выпрабаванні ядзернай зброі, патрабуюць міру.

Мне ўспамінаецца лета мінулага года. На нашу зямлю ступілі маладыя пасланцы многіх краін — удзельнікі сусветнага форуму моладзі, які праходзіў у Маскве. Гарады і вёскі Беларусі, як заўжды, гасцінна сустракалі замежных сяброў. Дзе б яны ні пабывалі, з кім ні сустракаліся — усюды адчувалі ласку і сардэчнасць. Усюды была адна гаворка — аб тым, як захаваць мір.

Госці нашы былі тады сведкамі новай небывалай у гісторыі перамогі мірнай савецкай навукі і тэхнікі. У тыя дні Герман Сцяпанавіч Цітоў здзейсніў свой легендарны подзвіг, семнаццаць раз абляцеўшы вакол планеты на касмічным караблі «Усход-2». Старыя і малыя абдымалі адзін аднаго, цiснулі рукі. Людзі радаваліся вялікай перамозе. Савецкі чалавек яшчэ і яшчэ раз даказаў, што ён жыве для мірных мэт, што ён хоча выкарыстаць расчэплены атам для таго, каб зрабіць жыццё яшчэ прыгажэйшым, пранікнуць далей і далей за межы зямнога прыцягнення.

Многія з гасцей чулі, што Беларусь — край партызанскай славы. Але не многія, відаць, ведалі, колькі крыві і слёз пралілося ў гэтым краі па віне гітлераўскіх захопнікаў. Бадай не знойдзеш такой хаты ў Беларусі, дзе б вайна не зрабіла сваёй чорнай справы, такой сям'і, якая б не страціла блізкага чалавека.

У Мінскім музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны госці знаёміліся з дакументамі пра подзвігі Гастэлы, Смалячкова, Заслонава, Казея і многіх, многіх іншых герояў. Малады негр з Афрыкі і дзяўчына з далёкай Аўстраліі абяцалі расказаць сваім сябрам, як змагаліся і змагаюцца за мір савецкія людзі.

У нас, у Мінску, адбыўся тады мітынг, прысвечаны 16-й гадавіне з дня трагічнай гібелі соцень тысяч людзей у Хірасіме. І малады японец, выступаючы на ім, усхвалявана гаварыў:

— Амерыканскія імперыялісты зноў пагражаюць нам атамнай зброяй, якую аднойчы выпрабавалі ўжо на жыхарах Хірасімы. Некалькі соцень тысяч чалавек загінулі адразу.

— Людзі свету! — звяртаўся японскі жыхар. — Помніце Хірасіму. Не дапусціце, каб паўтарылася яе трагедыя!

Так, людзі ўсяго свету не павінны дапусціць, каб загінула тое, што створана многімі пакаленнямі людзей, што заваявана крывёй, здабыта мірнай працай.

Людзі свету не могуць дапусціць, каб у адзін момант знікла ўсё — і кветкі, і сады, і цёплыя чалавечыя ўсмешкі. Гэтага хочуць амерыканскія атамшчыкі, якія сёння атручваюць паветра выбухамі ядзерных бомб. Яны хочуць, каб для мільёнаў людзей паўтарылася трагедыя Асвенціма і Бухенвальда і каб яны на гэтым набілі паўней кішэні.

Мір і дружба! Толькі мір! Толькі дружба паміж усімі народамі. Мы заклікаены ажыццявіць вялікую праграму камуністычнага будаўніцтва, праграму, у якой залатымі словамі запісана: Праца, Мір, Дружба, Роўнасць, Братэрства. Гэта наш дэвіз, дэвіз мірных людзей, будаўнікоў светлай будучыні, якая наступіць для ўсяго чалавецтва.

Пятро ПРЫХОДЗЬКА.

НА АРБІЦЕ — «КОСМАС-5»

28 мая 1962 года ў Савецкім Саюзе зроблен паспяховы запуск на арбіту чарговага штучнага спадарожніка зямлі «Космас-5» На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура, прызначаная для працягу даследаванняў касмічнай прасторы ў адпаведнасці з праграмай, аб'яўленай ТАСС 16 сакавіка г. г. Акрамя навуковай апаратуры, на борце спадарожніка «Космас-5» устаноўлены многаканальная радыётэлеметрычная сістэма і радыётэхнічныя канструкцыі для вымярэння траекторыі. На спадарожніку ёсць кароткахвалевы перадатчык, які працуе на частаце 20,008 мгц.

Паводле папярэдніх даных, палёт спадарожніка праходзіць па арбіце, якая мала адрозніваецца ад разліковай. Перыяд абарачэння спадарожніка роўны 102.75 мін., вугал нахілу арбіты да плоскасці экватара 49 градусаў 04 мін., максімальнае аддаленне ад паверхні зямлі складае 1600 кіламетраў, а мінімальнае аддаленне роўна 203 кіламетрам.

Радыётелеметрычная інфармацыя, прынятая з борта спадарожніка, сведчыць аб нармальным функцыяніраванні ўсіх бартавых сістэм.

ВЫТВОРЧАСЦЬ ЦІ МАСТАЦТВА?

Учора адбылося сумеснае пасяджэнне мастацкага савета Міністэрства культуры БССР, прэзідыума праўлення Саюза пісьменнікаў БССР, прэзідыума Беларускага тэатральнага аб'яднання, на якім працягвалася абмеркаванне праблем тэатральнага мастацтва.

Пасля ўступнага слова драматурга К. Губарэвіча пачаліся спрэчкі. Выступілі: народны артыст СССР Р. Шырма, народны артыст БССР Л. Рахленка, пісьменнік А. Кучар, народны мастак БССР З. Азгур, драматург А. Макаёнак, народны артыст БССР Р. Качаткоў, галоўны рэжысёр Тэатра юнага гледача Б. Дакутовіч, мастацкі кіраўнік Рускага тэатра імя М. Горкага народная артыстка РСФСР В. Рэдліх, драматург А. Маўзон, заслужаны дзеяч мастацтва БССР рэжысёр Г. Шчарбакоў, глядач Я. Сушынскі, начальнік Упраўлення па справах мастацтва Міністэрства культуры Я. Парватаў, рэжысёр Ашмянскага народнага тэатра П. Дакука, драматург П. Васілеўскі.

З прамовай выступіў міністр культуры БССР Р. Кісялёў.

Падрабязная справаздача аб пасяджэнні будзе надрукавана ў адным з бліжэйшых нумароў газеты.

Сёння мы змяшчаем артыкул артыстаў Тэатра імя Я. Коласа А. Мілаванава і І. Нагаўкіна.

А. МІЛАВАНАЎ, І. НАГАЎКІН — артысты Тэатра імя Я. Коласа

УСЁ, ПРА ШТО мы будзем гаварыць у гэтым артыкуле, па-сапраўднаму нас хвалюе і трывожыць. Мы не прэтэндуем на навуковую паўнату і аб'ектыўнасць. Гэта **наш** пункт гледжання і мы лічым неабходным выказаць яго.

Ніхто не сумняваецца ў тым, што заўтра тэатр павінен быць не такі, як сёння. Дзеля гэтага ўсё, з чаго складаецца тэатр, павінна стаць новым. Новы **акцёр**, новы **рэжысёр**, новая **драматургія.** Здавалася б, тут няма нічога складанага: трэба ўзяць добрую сучасную п'есу (а такія ёсць), даручыць яе добраму рэжысёру (яны ёсць таксама), даць ролі добрым акцёрам і ў выніку атрымаецца добры сучасны спектакль. Такія спектаклі ёсць амаль у кожным тэатры. Але чаму ж тады так мала добрых **сучасных** тэатраў?

Нам здаецца, што галоўнае зло крыецца ў самім арганізме большасці тых тэатраў, якія не хочуць рызыкаваць сваім былым аўтарытэтам, і пасіўнасць мастацкай думкі прыкрываюць традыцыямі. Проста і лёгка жыць успамінамі аб былых перамогах. Але тэатр — мастацтва сённяшняга дня. Глядач успрымае спектакль сёння, і яму няма аніякай справы да таго, што ў тэатра, акрамя гэтага слабага спектакля, былі калісьці і цудоўныя творчыя дасягненні. Можна і трэба гаварыць пра добрыя традыцыі. Але нельга размовамі пра традыцыі прыкрываць сваю грамадзянскую адсталасць, нежаданне шукаць новае.

У тэатры вельмі часта можна пачуць слова «вытворчасць» і вельмі рэдка — «мастацтва». Нам, моладзі, вельмі прыкра слухаць, як часам апраўдваюць тыя ці іншыя ненармальнасці ў рабоце тэатра так званай «вытворчай неабходнасцю». Страшнае гэта паняцце! Ім апраўдваюць усё — ад бессэнсоўнага прызначэння акцёраў на ролі да дзікай іх перагрузкі ў перадвыпускны перыяд падрыхтоўкі спектакля. На нашу думку, злоўжыванне гэтым паняццем страшнае таму, што яно забівае **мастацтва** ў тэатры і ён паступова ператвараецца ў няспынны канвеер, які выпускае «прадукцыю» для гледача-спажыўца. І якасць такой «прадукцыі» рэдка бывае якасцю першага гатунку, бо каб зрабіць **выдатнае** нават на вытворчасці, таксама патрэбна **мастацтва.**

Мы працуем у тэатры першы год. За гэты час мы паспелі адчуць і гора і радасці, сумненні і расчараванні. Цяпер мы ўжо можам падвесці некаторыя вынікі, зрабіць вывады.

Кожны з нас, вядома, марыць стаць добрым **сучасным** акцёрам. Мы зусім не захапляемся ўласнымі здольнасцямі, ведаем свае слабасці і недахопы, і часта хочам больш, чым можам. Але нам здаецца, што мяжа «жаданага» заўсёды павінна быць вышэйшай за «магчымае», толькі тады можа расці мастак. Гэтае палажэнне справядлівае тады, калі малады акцёр мае моцную аснову — добрую школу. Мы атрымалі гэтую аснову ад аднаго з лепшых педагогаў рэспублікі — Дзмітрыя Аляксеевіча Арлова. Нас выхоўвалі на аснове лепшых узораў класічнай драматургіі і акцёрскага майстэрства, у духу ўсхваляванай прыхільнасці да слаўных традыцый рускага і беларускага тэатра. Нашы настаўнікі навучылі нас адрозніваць сапраўдныя **традыцыі** ад дрэннай традыцыйнасці. І як бы нас цяпер ні абвінавачвалі ў крытыканстве і нігілізме, мы не можам згадзіцца з тым, што сённяшні тэатр можа жыць учарашнімі традыцыямі, не ствараючы ў сваіх новых спектаклях традыцый **сённяшніх.** Імклівасць нашага жыцця прымушае тэатр браць з сабою ў дарогу толькі лепшае і неабходнае. Калі ж ён абцяжарвае сябе грузам непатрэбнай традыцыйнасці, дык непазбежна будзе асуджаны на адставанне.

Каб нас не абвінавацілі ў галаслоўнасці, прывядзём прыклад. Тэатр імя Я. Коласа аднавіў спектакль «Калі цвіце акацыя». Акцёрскі склад быў абноўлены напалавіну, усе «маладыя» ролі іграе моладзь. Здавалася б, спектакль павінен быў «амаладзіцца». Але гэтага не адбылося. Спектакль атрымаўся архаічны і «пыльны». У гэтай няўдачы можна, вядома, абвінаваціць новых выканаўцаў. Але будзем «глядзець у корань» — вінавата тут не моладзь, а кіраўніцтва тэатра, якое нават не падумала аб тым, што спектакль можа састарыцца, не знайшло патрэбным запрасіць для яго аднаўлення рэжысёра-пастаноўшчыка Ус. Броўкіна (хоць такая магчымасць была), і даручыла гэта аднаму з артыстаў — ранейшаму ўдзельніку спектакля. Спектакль педантычна ўзнаўляе свайго двайніка пяцігадовай даўнасці. А жыццё ж за гэтыя пяць гадоў пайшло, ой, як далёка! Моладзь, што ўвайшла ў гэты спектакль, спрабавала ўзняць голас пратэсту, але яе абвінавацілі ў тым, што яна не ведае запатрабаванняў гледача, што яна не хоча бачыць таго добрага, што ёсць у спектаклі і г. д. і д. т. п. Аднак глядач вырашае гэтую спрэчку вельмі проста: ён не ідзе на спектакль.

Але, магчыма, усё ж наша праўда? Можа, у гэтай няўдачы вінаваты выканаўцы? На гэтае пытанне, здавалася б, павінен быў адказаць мастацкі савет тэатра. Але адказу няма, таму што мастацкі савет «забыўся» на гэты спектакль — не прымаў і не абмяркоўваў яго. І гэта не адзіны выпадак, калі спектакль выносіцца на суд гледачоў без ацэнкі мастацкага савета. Так было са спектаклем «Гора баяцца — шчасця не бачыць» — самастойнай работай моладзі тэатра. Мастацкі савет вырашыў прымаць яе на прэм'еры разам з гледачом. Наогул білеты на спектаклі сістэматычна распаўсюджваюцца да афіцыйнай іх здачы. А хіба не ясна, што традыцыя продажу білетаў на яшчэ не прыняты мастацкім саветам спектакль у аснове сваёй заганная? Білеты прададзены — трэба іграць, нават калі глядач убачыць штосьці вельмі далёкае ад мастацтва.

У НАШЫМ тэатры існуе вельмі дэмакратычная традыцыя: п'есу, якая прапануецца да пастаноўкі, чытаюць і абмяркоўваюць у калектыве. Пасля прачытання п'есы заўсёды ўзнікае адна з чатырох сітуацый: п'еса ўсім спадабалася (рэдка), п'еса ўсім не спадабалася (таксама рэдка), п'еса не спадабалася большасці (часцей), п'еса спадабалася большасці (вельмі часта). Першыя дзве сітуацыі вырашаюцца вельмі лёгка — п'еса прымаецца ці не прымаецца. Але што рабіць, калі п'еса не падабаецца большасці, а кіраўніцтву яна па нейкіх меркаваннях падабаецца? Пачынаецца бойка паміж дзвюма групоўкамі — прыхільнікамі **«касы»** і абаронцамі прынцыпу **— «тэатр — гэта мастацтва».** Прыхільнікам «касы» значна лягчэй: яны адбіваюць напады на мастацкую бездапаможнасць п'есы, засланяючы яе сталёвым шчытом грашовага сейфа. Збіўшы гонар з заўзятых ахоўнікаў «чыстага» мастацтва, «касіры» імкліва развіваюць свой поспех, падмацоўваючы яго спасылкай на «ідэйнасць» п'есы. Пры гэтым разрываецца само паняцце **мастацтва,** у якім, як вядома, ідэйны бок павінен быць непарыўна звязаны, знітаваны з мастацкім. Калі, да таго ж, п'еса напісана беларускім аўтарам, дык на яе праціўнікаў наогул глядзяць, як на самазабойцаў.

Ці доўга ж будзе так? Калі п'еса дрэнная, — яе зусім не абавязкова ставіць, нават калі яна напісана драматургам « з імем». Узяўшы дрэнную п'есу для пастаноўкі, тэатр робіць цяжкае злачынства перад гледачом, драматургам, і сваімі акцёрамі. Глядач траціць густ да тэатра, слабы драматург атрымлівае падтрымку, акцёры прымушаюць сябе іграць тое, што не прыносіць ім ніякага задавальнення. Ці не пара забыцца на аджылую традыцыю стварэння «добрых» спектакляў па бездапаможных п'есах. Ці можа быць такі спектакль **сапраўды мастацкім** творам?

Пры абмеркаванні новых п'ес нам часта нагадваюць аб «добрай» традыцыі стварэння «шырокіх нацыянальных палотнаў» на аснове вельмі слабага драматургічнага матэрыялу. Пры гэтым звальваюць у кучу і «Несцерку» В. Вольскага, і «Лявоніху» П. Данілава, і «Алазанскую даліну» К. Губарэвіча і І. Дорскага, і, нарэшце, «Справу яе жыцця» Ф. Казоўскай і А. Гутковіча. Але пры ўсіх іншых умовах не трэба забываць аб патэнцыяльных магчымасцях кожнай з гэтых п'ес. Крыніцы беларускага фальклору сапраўды невычарпальныя, і выкарыстаць яго на сцэне — ганаровая і неабходная задача беларускага нацыянальнага тэатра. Працуючы над п'есамі «Несцерка», «Лявоніха», тэатр па сутнасці стварыў новыя драматургічныя творы, вартыя доўгага жыцця на сцэне нашага тэатра. У гэтым — вялікая заслуга тэатра. Але дапісваць за драматургаў зробленыя няўмела, непрафесіянальна п'есы пра наша сучаснае жыццё тэатр павінен тады і толькі тады, калі ў п'есе адчуваецца талент аўтара, яго ўсхваляваная думка, калі ён выказвае яе сучаснай мовай. Калі ж усё гэта адсутнічае, дык нельга браць да пастаноўкі драматургічныя «практыкаванні» на той падставе, што тэатр павінен выхоўваць нацыянальных драматургаў.

Часцей за ўсё супраць пастаноўкі дрэнных п'ес паўстаюць акцёры, асабліва моладзь. Паўстаюць і рэжысёры, праўда, не ўсе і не заўсёды. Некаторыя лічаць за лепшае самаўхіляцца ад абмеркаванняў у тэатры, аддаючы перавагу старонкам газет.

У сваім артыкуле «Місія акцёра-грамадзяніна» рэжысёр нашага тэатра Б. Браганцаў стаіць за сённяшні грамадзянска-страсны тэатр. Многія думкі гэтага артыкула пераканальныя, з імі цяжка не пагадзіцца. Такая, напрыклад, думка аб грамадзянскай прынцыповасці мастака. Але чаго варты ўсе прыгожыя словы, калі аўтар артыкула бярэцца ставіць нізкапробную п'есу «Сержант міліцыі», апраўдваючы гэта недахопам уласнай прынцыповасці? У чым жа павінна быць больш прынцыповасці — у словах ці ў справах?

Нельга нічога пярэчыць і супраць прапановы Б. Браганцава аб прыцягненні вядучых майстроў сцэны да выхавання творчай моладзі. Каму ж не хочацца, каб на сцэнах нашых тэатраў было больш Леанідавых і Тарханавых, Платонавых і Малчанавых? Аднак дарэчы напомніць тав. Браганцаву, што Леанідавы, Тарханавы, Платонавы і Малчанавы, выходзячы са школ, яшчэ не мелі гучных імён і не былі ўзброены дасканалым акцёрскім майстэрствам. Іх зрабілі Леанідавымі, Тарханавымі, Платонавымі і Малчанавымі тэатры, у якіх яны працавалі, і рэжысёры, з якімі яны сустракаліся.

У артыкуле Б. Браганцава, хоча ён таго ці не, яўна чуваць спажывецкія ноткі: «Дайце мне добрых артыстаў, і я зраблю добры тэатр» (ці не словы гэта, бо па акцёрскаму складу Тэатр імя Я. Коласа адзін з лепшых у рэспубліцы); «Дайце мне дастаткова часу для пастаноўкі, і я зраблю выдатны спектакль» (зноў словы! За два сезоны вы выпусцілі ўсяго тры спектаклі, адзін з іх — «Сержант міліцыі»); «Дайце мне прафесіянальна падрыхтаваную моладзь, і я буду тварыць з ёю цуды!» (паколькі мы — моладзь і таму трапляем у няёмкае становішча людзей, якім трэба апраўдвацца, пяройдзем да доказаў метадам «ад адваротнага»). Калі б мы былі прафесіянальна не падрыхтаваныя, нас бы не запрасілі на пра-

(Заканчэнне на 2-й стар.)

ТЭАТР

СУЧАСНАЕ ПРАЧЫТАННЕ КЛАСІКІ

Тамара БУШКО

Наперад—да класікаў, да Чэхава, Горкага! — ледзь не так, перафразуючы колішні заклік Луначарскага «Назад да Астроўскага!» — гучалі некаторыя выступленні тэатральных дзеячоў на апошнім пасяджэнні мастацкага савета Міністэрства культуры СССР, дзе разглядаліся пытанні тэатральнага жыцця ў краіне.

У гэтым закліку ёсць праўда. Беднасць драматургічнай думкі, кволасць пачуццяў у творах на сучасную тэму і, як вынік, безліч «шэрых», невыразных па рэжысёрскай задуме і акцёрскаму ўвасабленню спектакляў, якія не здольны нікога ўсхваляваць, — гэта бяда многіх тэатраў. Карэнні яе цягнуцца ў наша сёння яшчэ ад таго некалі моднага занядбання класікі, якое ў апошні час стала ледзь не адзнакай «добрага тону» і парушаецца, бадай, толькі напярэдадні юбілейных дат. А часта нават і да «юбілейнай даты» тэатры абмяжоўваюцца тым, што ў пажарным парадку аднаўляюць якую-небудзь ужо не аднойчы адноўленую пастаноўку з ранейшага так званага «залатога фонду». Абтрасаецца пыл з касцюмаў і дэкарацый, сёе-тое падфарбоўваецца, спешна шукаецца адпаведны (а часам і неадпаведны) рэквізіт — і... тэатр «адгукаецца». Не знаходзяць толькі водгуку такія спектаклі ў глядзельнай зале. І няма нічога дзіўнага. Такая пастаноўка, нібы цыраваная шмат разоў панчоха, «распаўзаецца» пасля першых жа паказаў.

Лрыса — А. Клімава.

Інакш рыхтавалася «Беспасажніца» ў Рускім тэатры імя М. Горкага. Рыхтавалася старанна, не дзеля юбілейнага «водгуку», не «дзеля даты». Гэты спектакль стваралі ўсур'ёз і надоўга і — у першую чаргу — для гледача.

Тэатр не палохала тое, што многія памятаюць выдатную, непаўторную і незабыўную Ларысу—Н. Алісаву ў на дзіва ўдалай экранізацыі гэтага твора, цудоўны ансамбль і выключнае па тонкасці і глыбокай вобразнасці рэжысёрскае прачытанне нязвыклай мовай кінематографа.

Не бянтэжыла і тое, што на некаторыя ролі, здавалася, не было ў тэатры адпаведных выканаўцаў — прывычна- традыцыйных «фрачных» акцёраў.

Было галоўнае—гарачае жаданне раскрыць перад сённяшнім гледачом скарбы неўміручага твора А. Астроўскага, давесці, што мова думак і пачуццяў яго герояў не толькі даступная і цікавая нашым сучаснікам, але і **неабходная**. Неабходная, бо можа памагчы нашаму сучасніку глыбей разабрацца ва ўласных пачуццях, памагчы поўнай мерай ацаніць тое, што маем мы сёння, чым павінны даражыць і ганарыцца і аб чым нават марыць не магла Ларыса Агудалава.

І вось ён, спектакль...

Каторы раз гляджу, старанна правяраючы першае ўражанне, дапытліва зазіраючы ў вочы гледачам (пераважная большасць іх на кожным спектаклі—моладзь). Ці ўсхвалявала іх сэрцы драма Ларысы? Ці адчулі яны боль яе няздзейсных надзей, яе нязмерную тугу па вялікім каханні? Ці зразумелі яны яе прагу карыснай дзейнасці, вартай чалавека, ці пакарыла іх моц яе таленавітай натуры?

Калі ў антрактах запальваецца святло, на маладых тварах гледачоў можна бачыць сляды перажытага ўзрушэння. Адчуваецца, што дзяўчаты адсюль выйдуць з горда ўзнятай галавой, шчаслівыя тым, што лёс іх зусім не нагадвае паднявольнага жыцця беспасажніцы... Я бачу: яны ўзрушаны сілай таленту Ларысы, сілай і чысцінёй яе пачуцця—бескампраміснага і палымянага. Пачуцця, адзінага на ўсё жыццё...

Іх узрушыла трагічная, такая недарэчная і такая заканамерная гібель яе ў тым страшным свеце, узрушыла мужная прастата сцэны яе смерці. Каб дасягнуць такога ўражання, рэжысёр нават пайшоў на некаторыя купюры, занядбаў некаторыя рэмаркі аўтара (напрыклад, заключную — у апошняй дзеі). І мы ні ў якім разе не збіраемся папракаць пастаноўшчыка, бо час вымагае карэкціровак у класічнай спадчыне.

Увогуле ж рэжысёр спектакля В. Рэдліх аднеслася да п'есы надзвычай беражліва, імкнучыся захаваць недатыкальнымі атмасферу драмы Астроўскага і яе тэкст, не кроячы ўздоўж і ўпоперак яе жывое цела, як гэта, бывае, робяць часам з класікай занадта смелыя «наватары, што б там ні было».

Таму менавіта ў спектаклі поруч з адчувальным подыхам сённяшняга дня, духам нашага часу жыве і душа адлюстраванай драматургам эпохі, якая знаходзіць водгук у сэрцах нашых сучаснікаў, нават тых, што не маглі на свае вочы бачыць жывога купца, чыноўніка, пыхлівага двараніна.

У гэтым — у сённяшняй пазіцыі мастака, у накіраванасці яго пафасу, у жаданні і ўменні данесці багацці класікі да нашай аўдыторыі, не збядняючы іх і падкрэсліваючы ў іх тое, што напэўна знойдзе водгук у маладога пакалення, — у гэтым, мне здаецца, ляжыць адзіна правільны шлях да сучаснага прачытання класікі.

І калі гаварыць шчыра і непрадузята, не канцэнтруючы ўвагі на асобных недахопах спектакля, то гэтую работу тэатра трэба лічыць удалай. Радуе ў спектаклі работа мастака А. Грыгар'янца, які здолеў стварыць на сцэне непаўторную атмасферу правінцыяльнага прыволжскага горада, дзе жыла і памерла гераіня Астроўскага.

У спектаклі ёсць выдатныя па майстэрству, па глыбіні ўздзеяння сцэны. Гэта, у першую чаргу, трэці акт, які дарэчы, ідзе на дзіва зладжана. Тут трапна знойдзены рытм, натуральныя пераходы, філігранная распрацоўка характараў. Жамчужына трэцяга акта — сцэны сапраўды цудоўнага выканання Ларысай (А. Клімава) раманса. З кожным спектаклем гэтая сцэна ўзбагачаецца, робіцца ўсё больш глыбокай і дзейснай. Калі на першых спектаклях адчувалася яшчэ ў асобных выканаўцаў некаторая неадпаведнасць сцэнічных паводзін душэўнаму стану герояў (занадта рэзка, празаічна абрывалі сцэну Кнураў і Важаватаў), дык цяпер у гэтым акце знойдзена атмасфера агульнага шчырага захаплення і ўзрушэння, якое выклікаецца ва ўсіх спяваннем Ларысы.

Іменна ў гэтай сцэне разумееш, чаму такі дзялок, як Паратаў (І. Шаціла), чалавек, які дзеля выгады ўсё прадасць, ледзь было не «насмяшыў людзей» — ледзь не ажаніўся з Ларысай. Верыш, што сіла мастацтва, якой валодае Ларыса Агудалава, можа на момант узвысіць, узвялічыць нават тых людзей, якімі кіруюць самыя нізкія інстынкты. Трапна паказаны ў гэтай сцэне і стан Рабінзона. Яго па-рознаму добра — выразна і псіхалагічна дакладна, без празмернага камікавання — іграюць Я. Палосін і М. Сокал. Рабінзон, няўдалы акцёр, нібы адкрывае для сябе Ларысу—цудоўны самародак — і даўжэй за іншых знаходзіцца пад абаяннем яе таленту, праводзячы яе позіркам, поўным зайздроснага захаплення.

Увогуле добра вырашаны і чацвёрты акт. Трывожная атмасфера чакання развязкі ўсталёўваецца на сцэне. Душны, летні поўдзень на беразе Волгі змяніўся таямнічай вільготнасцю прыволжскай начы. Пульс жыцця нібы на момант замёр, як перад навальніцай, у прадчуванні непазбежнага няшчасця. Гэтым прадчуваннем непазбежнага пранізана ўсё: і хваравітая мітусня Карандышава, які дарэмна шукае Ларысу, і самотнасць кінутага багатымі «сябрамі» Рабінзона, якому ўжо няма патрэбы іграць ролю дасціпнага весялуна — ён становіцца проста нікому не патрэбным, маленькім старым чалавекам.

Карандышаў — С. Галуза.

І вось — фінал. Ідзе сцэна гібелі Ларысы. Тут, як і ў трэцім акце, гераіня А. Клімавай узрушае глыбокай псіхалагічнай праўдай. У гэтай сцэне асабліва выразна, без наўмыснага падкрэслівання раскрываецца твар агіднага свету куплі і продажу, у якім не могуць жыць натуры з чыстым сэрцам. Тут нават спакушаны глядач адчувае глыбокае хваляванне і радасць за тое, што яму давялося быць сведкам высокага ўзлёту акцёрскага майстэрства, майстэрства перажывання.

Хочацца выказаць побач з радасцю і тое, што засмуціла ў пастаноўцы. Можа, гэтыя заўвагі дапамогуць артыстам і рэжысёру ў далейшай рабоце над спектаклем. Адзін з недахопаў спектакля — празмернасць бытавых акцэнтаў. Яна адчуваецца ўжо да пачатку тэксту ў масоўцы першага акта, калі пад царкоўны перазвон вяртаюцца з абедні гараджане ўсіх саслоўяў. Увесь час, пакуль на сцэне праходзяць пераапранутыя статысты (акцёры і студэнты Тэатральнага інстытута), нас не пакідае ўражанне нечага наўмыснага, несапраўднага. Такая рэжысёрская «шчодрасць» насцярожвае. І калі, нарэшце, пачынаецца дынамічны жывы дыялог Гаўрылы (І. Жараў) і Івана (І. Пятроў), у якім выразна і лаканічна малююцца норавы і звычкі жыхароў горада, нам становіцца зусім яснай непатрэбнасць жывапіснай масоўкі. З гэтага маналога і павінен быў, на маю думку, пачынацца спектакль.

... Вось паважна «прамінае сябе» Мокій Парменыч Кнураў (С. Бірукоў), таропкім крокам «дзелавога чалавека», вяртаецца з прыстані Вася Важаватаў (А. Кашкер). І ўсталёўваецца верагоднасць сцэны, якая, праўда, крыху парушаецца занадта ўжо еўрапейскім (не толькі па касцюму, як прапануе Астроўскі, але і па ўнутранай сутнасці) абліччам і тэмпераментам Васі.

А вось і сама Агудалава. Тут поўная адпаведнасць паміж вобразам, створаным драматургам і тым, што ўвасабляе артыстка Г. Абуховіч. Выканаўца карыстаецца багатай палітрай фарбаў, малюючы хцівую драпежніцу са слядамі былой прыгажосці, у меру лiслівую і ганарыстую, у залежнасці ад абставін. Актрыса іграе лёгка, натуральна.

З нецярплівасцю чакае глядач з'яўлення Ларысы. Вось, нарэшце, і яна. Але што гэта? Усё прыглушана, прыцішана ў мілым сэрцу вобразе. Здаецца, артыстка беражэ сілы. Некаторыя рысы характару сваёй гераіні — яе шчырасць, маладую парывістасць, тэмперамент і безагляднасць пачуццяў своеасаблівай «цыганскай» натуры, пазбаўленай усялякай разважлівасці і разліку, — А. Клімавай пакуль не ўсюды ўдаецца перадаць. У асобных момантах артыстцы нестае драматызму.

Можа таму часамі на першы план выступае Карандышаў. Гэтую ролю выконваюць два зусім розныя акцёры, якія захоўваюць раз і назаўсёды ўстаноўлены рэжысёрам вонкавы малюнак вобраза, але з розным унутраным зместам.

Занадта завостраны вобраз, створаны С. Галузам віртуозна, з бляскам. Такі Карандышаў, якім малюе яго Галуза, мала лепшы за кнуравых і важаватавых. Часамі ён нават больш страшны і агідны за іх. Акцёр з самага пачатку іграе пачварнага ў сваёй бяздушнасці чыноўніка, тупога і педантычнага. Нават не верыцца, што Ларыса хоць на момант магла спадзявацца на «ціхае» шчасце з такім вось Карандышавым.

Мне давялося бачыць у гэтай ролі другога выканаўцу — І. Супруненку. Яго Карандышаў, больш чалавечны і, на маю думку, больш адпавядае духу і ідэі п'есы Астроўскага. Перад намі сапраўды «малады чалавек», які не мае права мець сваю думку перад «сільнымі мира сего». Ён таксама, як і Ларыса, — ахвяра драпежніцкага свету ўласнікаў. І трэба бачыць, як пры такім Карандышаве выйграе сцэна спявання Ларысы ў трэцім акце спектакля. Гэтая сцэна ўзрушае настолькі, што забываеш крыху анемічную Ларысу з першага акта, крыху сентыментальную — з другога. Забываеш і ідылічны кошык, перавязаны стужкай, які не стасуецца менавіта да **гэтай** Ларысы, Ларысы інтэлектуальнай, Ларысы—Клімавай. У руках Клімавай—артысткі гераічнага мужнага таленту, ён — фальшывая дэталь, што скоўвае яе і не дае шчырым і глыбокім пачуццям, якімі жыве выканаўца на працягу **ўсяго** спектакля, пераляцець у гэтай сцэне праз рампу і захапіць у палон гледачоў.

Паратаў — І. Шаціла.

Можна прывесці некалькі прыкладаў не зусім удалых, на наш погляд, рэжысёрскіх рашэнняў, якія грашаць прасталінейнасцю. Так, у першым акце Ларыса слухае песню дзяўчат за Волгай. Але песня гучыць невыразна, і таму гэтая сцэна пакуль што не стала арганічнай у спектаклі.

Тое ж самае атрымоўваецца і ў чацвёртым акце. Толькі тут пачынаеш здагадвацца, навошта светлую, чыстую і сціплую Ларысу мастак апрануў у зусім не дзявочую ярка чырвоную сукенку з доўгім шлейфам, які на працягу двух актаў замінае ёй на кожным кроку. Аказваецца, гэта патрэбна для таго, каб гераіня, уцякаючы ў апошнім акце ад бязлітаснага прысуду брэцёра Паратава, пакідала за сабою барвовы след. Такое ўражанне ствараецца промнем чырвонага святла, які нібы цягнецца за шлейфам чырвонай сукенкі. Але, «з-за тэхнічных прычын» светлавы эфект не ў кожным спектаклі ўдаецца. Промень адстае ад руху гераіні, і таму частка гледачоў так і не разумее, навошта Ларысу апранулі ў чырвоную сукенку. А тыя, хто разумеюць, бачаць урэшце аголены рэжысёрскі прыём.

Гэтыя, здавалася б, дробязі псуюць уражанне ад увогуле добрай пастаноўкі. Але мы не сумняваемся, што многія з адзначаных недахопаў у працэсе далейшай работы над спектаклем могуць быць ліквідаваны. Ужо цяпер на кожным новым паказе «Беспасажніцы» відаць, як вядуцца няспынныя пошукі найбольш адпаведнага ўвасаблення рэжысёрскай задумы. Упарта і настойліва шукаюць больш дакладнага вырашэння сцэнічных вобразаў выканаўцы галоўных роляў—А. Клімава і І. Шаціла. Так, І. Шаціла адмовіўся ад празмернай зухаватасці ў першым акце, больш стрымана і пераканаўча пачаў весці другі акт і зусім добра трэці і чацвёрты.

Спектакль на вачах расце і ўдасканальваецца. У добры час!

250 АГІТБРЫГАД

Жаданымі гасцямі ў працаўнікоў палёў Магілёўскага раёна сталі члены агітбрыгады раённага Дома культуры. Гэты самадзейны калектыў ужо выступіў з канцэртамі ў сёлах калгасаў імя Леніна, «Маяк камунізма», «Герой працы», саўгаса «Магілёўскі» і іншых гаспадарак. Шырокую папулярнасць набылі трапныя сатырычныя частушкі, якія бічуюць канкрэтныя недахопы ў калгасах. Гэтыя частушкі складае мастацкі кіраўнік агітбрыгады Л. Беразуева.

Нязменным поспехам у хлебаробаў карыстаюцца выступленні дыпламанта Рэспубліканскага конкурсу — агітбрыгады Клімавіцкага раённага Дома культуры. У дні сяўбы яна пабывала ў саўгасах «Раднянскі», «Высокаўскі», калгасе «Шлях да камунізма». Навіной у рабоце многіх агітбрыгад з'яўляюцца перасоўныя куткі палітычнай сатыры на міжнародныя тэмы.

Сіламі агітбрыгад вобласці за час веснавой сяўбы дадзена для працаўнікоў палёў звыш тысячы канцэртаў.

Палеская мастацкая галерэя

Новая ўстанова культуры — Палеская мастацкая галерэя — ствараецца ў Пінску. Міністэрства культуры СССР выдзеліла для яе 400 твораў сучаснага выяўленчага мастацтва. 40 работ майстроў жывапісу XVIII—XX стагоддзяў перадаў Мастацкі музей БССР. У ліку іх — карціны І. Айвазоўскага «Мора», І. Шышкіна «Сад», В. Паленава «Лес», В. Пярова «Мужчына з ружжом», творы В. Васняцова, К. Макоўскага, Ф. Жураўлёва, беларускага мастака Ю. Пэна і іншых вядомых аўтараў. Дванаццаць узораў жывапісу XVIII—XX стагоддзяў перадала новаму ачагу культуры Дзяржаўная Траццякоўская галерэя.

У Палескай мастацкай галерэі ствараюцца аддзелы дарэвалюцыйнага рускага і савецкага выяўленчага мастацтва, прыкладной творчасці беларускага Палесся. Масавы сектар будзе займацца арганізацыяй выставак, экскурсій, лекцый.

Прэм'еры народных тэатраў

Народны тэатр Брагінскага раённага Дома культуры паказаў прэм'еру спектакля па камедыі А. Макаёнка «Лявоніха на арбіце». Галоўныя ролі выконваюць настаўніца Вікторыя Пісарэнка, загадчык пастановачнай часткі тэатра Яраслаў Сачок. Гэта ўжо другая прэм'ера народнага тэатра ў бягучым годзе. У перыяд веснавых палявых работ самадзейныя артысты выступалі ў калгасах імя Леніна, «18 партз'езд», саўгасе «Астрагляды».

Новы спектакль па п'есе А. Афінагенава «Маці сваіх дзяцей» падрыхтаваў Рэчыцкі народны тэатр. Акрамя гледачоў Рэчыцы, яго глядзелі таксама працаўнікі саўгаса «Падлессе» і калгаса «40 год Кастрычніка». Цёпла сустрэлі гледачы Мазыра прэм'еру спектакля па п'есе Э. Ранета «Блудны сын», якую паказаў нядаўна мясцовы народны тэатр. Пра жыццё моладзі расказвае спектакль «Картачны домік» па п'есе О. Стукалава, нядаўна пастаўлены народным тэатрам Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў.

За перыяд веснавых палявых работ народныя тэатры вобласці паказалі на сельскіх сцэнах больш як 20 спектакляў.

(БЕЛТА).

РЫХТУЕЦЦА ПАПАЎНЕННЕ БАЛЕТА

Беларускі тэатр оперы і балета імкнецца штогод папаўняць сваю балетную трупу за лік выпускнікоў Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Ужо цяпер калектыў артыстаў балета ў большасці складаецца з былых выхаванцаў нашага вучылішча. Праўда, у многіх з іх, калі яны трапілі на прафесіянальную сцэну, выявілася недастатковае валоданне танцавальнай тэхнікай. Наганяць прапушчанае ў працэсе навучання маладым артыстам давялося ўжо ў час работы ў тэатры, што стрымлівала іх творчы рост і адмоўна адбівалася на мастацкім узроўні ўсёй трупы.

Якое папаўненне атрымае балетны калектыў тэатра ў бліжэйшы час? Адказ на гэтае пытанне павінен быў даць справаздачны канцэрт навучэнцаў харэаграфічнага вучылішча, што адбыўся нядаўна на сцэне опернага тэатра. На жаль, сёлета не будзе выпуску маладых артыстаў балета, і таму канцэртная праграма абмяжоўвалася толькі выступленнямі вучняў малодшых і сярэдніх класаў.

Параўноўваючы сёлетні канцэрт з леташнім, можна сказаць, што на гэты раз вучылішча лепш падрыхтавалася да публічнага паказу сваіх творчых здабыткаў. Асабліва паспяхова выступілі самыя малодшыя ўдзельнікі канцэрта — вучні першага класа, дзе педагогам заслужаная артыстка БССР Н. Младзінская. Першакласнікі выканалі танец з балета «Шчаўкунчык».

Шчыра і дасціпна выканалі вучні першых-другіх класаў жартоўны танец «Вясёлыя лялькі», падрыхтаваны педагогам Н. Малахавай. Старанна і настойліва працавала з вучаніцамі чацвёртага класа малады педагог В. Камарова над пастаноўкай вядомага танца «Маленькіх лебедзяў» з балета «Лебядзінае возера».

Выступленні вучняў малодшых і сярэдніх класаў увогуле прайшлі добра. Але педагогам вучылішча трэба больш уважліва сачыць за асобнымі дэталямі танца («вываратнасць», «пліе» і г. д.), не дапускаць адхіленняў ад строгіх форм харэаграфічнай класікі. Навошта, напрыклад, у малодшых класах захапляцца ўскладненнем танцавальных рухаў, калі педагогу-пастаноўшчыку неабходна перш за ўсё дамагацца, каб твор быў выкананы дакладна і правільна. Многае тут залежыць ад умення перадаць характар і настрой музыкі, раскрыць стыль і манеру танца. Але на гэта, відаць, у вучылішчы звяртаюць мала ўвагі. Бо ў канцэрце, бадай, толькі Л. Бжазоўская (пяты клас) і Ул. Глінскіх (сёмы клас) мякка і пявуча станцавалі класічны эцюд. Іншыя ж выканаўцы яшчэ не адчуваюць стылю і характару музыкі, і таму ўражанне ад іх выступлення засталося няпоўнае.

Мяркуючы па канцэртнай праграме, выкладанне класічнага танца для юнакоў вучылішча мае значныя хібы. Педагогі не дабіваюцца ад сваіх вучняў у час трэніровачных заняткаў закончанасці і дакладнасці танцавальных рухаў, асабліва ў класічных творах. Пра гэта яскрава сведчыў найбольш слабы нумар праграмы — варыяцыя з балета «Дон-Кіхот», які толькі і быў прадстаўлены ў канцэрце мужчынскі класічны танец. Сямікласнікам В. Карулісу і А. Рамашэўскаму было вельмі цяжка выконваць гэтую варыяцыю, бо яны дрэнна валодаюць тэхнікай класічнай харэаграфіі. Педагог Н. Сямілетнікава яўна пераацаніла магчымасці сваіх выхаванцаў. Такія няўдалыя выступленні падрываюць у вучняў веру ў свае сілы і, апрач таго, наносяць душэўную траўму. Пры падборы канцэртных нумароў трэба абавязкова ўлічваць здольнасці юных выканаўцаў, не забываючы пра тое, што кожнае іх выступленне на вялікай сцэне — своеасаблівы творчы экзамен.

Выкладанне спецыяльных дысцыплін у мужчынскіх класах (асабліва старэйшых) часта вымагае ад педагога ўмення на практыцы паказаць вучням найбольш складаныя танцавальныя рухі. Таму выклікае здзіўленне, што ў нашым вучылішчы асноўны прадмет — класічны танец — даручана весці сярод юнакоў педагогу-жанчыне.

У канцэрце адчувалася некаторая аднастайнасць рэпертуару. За выключэннем «харэзмскага танца», тэмпераментна выкананага А. Бараўковай (педагог І. Дароніна), і «Лявоніхі», паказанай вучнямі першых-чацвёртых класаў, галоўнае месца ў праграме займалі класічныя творы. Выкладчыкі народна-характарнага танца не паклапаціліся аб падрыхтоўцы да канцэрта больш разнастайных нумароў з народнай харэаграфіі.

Нам здаецца, што мастацкаму кіраўніцтву вучылішча варта даўно ўжо падумаць пра пастаноўку сіламі вучняў усіх класаў цэлага балетнага спектакля, як гэта робіцца ў Маскоўскім, Кіеўскім, Пермскім і іншых харэаграфічных вучылішчах краіны. Работа над спектаклем бясспрэчна будзе спрыяць павышэнню акцёрскага майстэрства ў здольных хлопчыкаў і дзяўчатак, прывучыць іх да рэгулярнай сцэнічнай практыкі.

У сувязі з гэтым вучылішчу неабходна наладзіць больш цесную і пастаянную сувязь з балетнай трупай нашага тэатра. Чаму, скажам, не запрасіць для творчых кансультацый і пастаноўкі з вучнямі асобных танцаў галоўнага балетмайстра тэатра А. Андрэева і балетмайстра Н. Стукалкіну?

Выхаванне маладых артыстаў балета — вялікая і адказная задача. Ад прафесіянальнага майстэрства залежыць не толькі іх уласны поспех, але і творчы рост усёй балетнай трупы, куды яны пасля заканчэння вучобы накіроўваюцца на працу. Мастацкаму кіраўніцтву вучылішча трэба прыкласці ўсе намаганні да таго, каб са сцен спецыяльнай навучальнай установы выходзілі сапраўды высокакваліфікаваныя выканаўцы.

А. КАЛЯДЭНКА.

Ва ўсіх цэхах завода «Мазыркабель» створаны кніжныя вітрыны «Цікава ведаць». На іх выстаўлена літаратура па многіх раздзелах тэхнічных ведаў, па пытаннях партыйнага, камсамольскага і прафсаюзнага жыцця.

На здымку вы бачыце рабочых валачыльна-круцільнага цэха ля кніжнага стэнда «Цікава ведаць». На пярэднім плане — слесар Л. Куліш (справа) і адпальшчык Г. Ругаль.

Фота Ч. МЕЗІНА. (БЕЛТА).

ВЫТВОРЧАСЦЬ ЦІ МАСТАЦТВА?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

цу ў Тэатр імя Я. Коласа і не займалі б са спектакля ў спектакль у адказных ролях, нарэшце, у рэцэнзіях на спектакль «Крыніцы» не адзначалася б, што моладзь цалкам улілася ў сцэнічны ансамбль і працуе на добрым прафесіянальным узроўні. Паўтараем, мы далёкія ад таго, каб захапляцца ўласнымі здольнасцямі. Мы ведаем, што многага яшчэ не ўмеем. У словах таварыша Браганцава шмат горкай для нас праўды: мы не заўсёды бываем канкрэтныя ў прапануемых акалічнасцях, часта паглыбляемся ў самаперажыванні і г. д. Але ж і сам тав. Браганцаў адзначае, што гэтыя недахопы ўласцівы і акцёрам больш вопытным, чым мы. Ці азначае гэта, што мы не прайшлі сапраўднай школы? Наўрад. Нам нестае рэжысёра-педагога. Не выпадкова адны і тыя ж маладыя артысты так па-рознаму выглядаюць у спектаклях розных рэжысёраў. Іх параўнанне будзе не на карысць рэжысёра Браганцава.

Рэжысёр у тэатры — асоба, уладай надзеленая. Здавалася б, нішто не павінна перашкаджаць яму ажыццяўляць свае творчыя ідэалы. Што ж атрымліваецца на справе? Працуючы над п'есай, вы, Барыс Міхайлавіч, не ідзяцё ад творчай індывідуальнасці акцёра, з першых жа рэпетыцый патрабуеце канчатковага выніку, патрабуеце праяўлення тэмпераменту тут, зараз, сёння, не абцяжарваючы сябе задачай памагчы акцёру знайсці неабходныя «манкі» для выяўлення гэтага тэмпераменту. А «нацягванне» на вынік ідзе ў разрэз з сістэмай Станіслаўскага, у няведанні якой вы папракаеце нас.

Чаму мы так адхіліліся ад тэмы і пачалі палеміку з тав. Браганцавым на старонках газеты? Здавалася б, мы маглі паспрачацца з ім і ў тэатры. Але мы лічым, што наша спрэчка мае не толькі мясцовы, а, перш за ўсё, прынцыповы характар, тым больш, што аб прэтэнзіях тав. Браганцава да нас мы даználіся ўпершыню не ад яго самога і не ў працэсе нашай сумеснай работы. Крытыка ў наш адрас вялася Браганцавым за нашай спіною — у самадзейнасці, якой ён кіруе, на пленуме Тэатральнага таварыства, нарэшце, на старонках газеты. Хіба гэта па-таварыску? Каму, як не вам, Барыс Міхайлавіч, ведаць, як можа памагчы больш вопытны калега пачынаючаму! Бо ў свой час былы галоўны рэжысёр тэатра Ю. Шчарбакоў не шкадаваў ні часу, ні сіл, каб вашы спектаклі ў гэтым тэатры былі больш моцнымі мастацкі і прафесіянальна. Чаму ж вы не бярэце з іх добрага прыкладу ва ўзаемаадносінах з намі?

АЛЕ ВЕРНЕМСЯ да размовы аб традыцыях. Тэатр імя Я. Коласа, як і многія іншыя тэатры краіны, быў створаны з выпускнікоў адной школы. Вынік — слаўнае жыццё тэатра на працягу амаль сарака год. Гэтую традыцыю тэатр вырашыў аднавіць: летась ён запрасіў на работу адзінаццаць выпускнікоў Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута. Міністэрства культуры БССР, нягледзячы на пратэсты іншых тэатраў, якія патрабавалі маладога папаўнення, падтрымала гэтую ініцыятыву. Але вельмі хутка міністэрства пачало дзейнічаць дужа своеасабліва: яно адклікала на іншую работу спачатку дырэктара тэатра, а потым і галоўнага рэжысёра. Тэатр, вядома, жыве і будзе жыць, пакуль у ім ёсць акцёры. Але для моладзі, якая толькі пачынае свой творчы шлях, застацца без мастацкага кіраўніка — раўназначна страце галоўнага напрамку. Таварышы з Міністэрства культуры! Не паўтарайце такіх вопытаў! Не дайце ім стаць традыцыяй! Не пакідайце моладзь без сапраўднага мастацкага кіраўніцтва!

І яшчэ адна з'ява, што пагражае стаць нядобрай традыцыяй. Тэатр імя Я. Коласа за сезон выпусціў восем спектакляў, тры аднавіў, а ўсяго ішло каля пятнаццаці назваў. Здавалася б, рэпертуар шырокі, ёсць з чаго выбіраць. Аднак, калі вы не тэатральны крытык, да прыезду якога тыднёвы рэпертуар могуць істотна змяніць, а звычайны глядач, дык прыехаўшы ў Віцебск на тыдзень, не спадзявайцеся ўбачыць у нашым тэатры больш адной п'есы. У лепшым выпадку вы можаце ўбачыць дзве розныя п'есы за тыдзень. Працуючы па забароненаму нават у тэхніцы метаду «на знос», мы выціскаем фінплан. Калі гледачу спектакль падабаецца, яго іграюць месяц-паўтара амаль бесперапынна, да чарговай прэм'еры. Затым ён адпраўляецца ў «ваяж» па раёнах, а на стацыянары «цісненца» новы. Не гаворачы ўжо аб чыста фізічных пакутах артыстаў, якія іграюць кожны дзень адно і тое ж, калектыў разбіваецца да таго ж на некалькі маленькіх трупак — тэатрыкаў адной п'есы. Адбываецца распыленне сіл. Так і жывуць у адным будынку «паралельныя» трупы, амаль не сустракаючыся адна з адной. Той-сёй тлумачыць гэта становішча малой колькасцю насельніцтва (а значыць і гледача) у горадзе. Але ці так гэта? Хіба колькасць гледачоў, якія жадаюць паглядзець новы спектакль, зменшыцца, калі ён будзе ісці не 20—30 разоў у месяц, а хоць бы ў два разы менш? На нашу думку, лепш за ўсё абслугоўвае гледача той тэатр, у які вельмі цяжка трапіць на пастаноўку, калі трэба знайсці для сябе спецыяльны дзень, каб паглядзець новую п'есу, калі кожны тыдзень можна зноў убачыць стары спектакль, які табе спадабаўся. Ці не ідзе гэты метад работы «на знос» ад пераканання кіраўніцтва тэатра, што дадзены спектакль не з'яўляецца вялікім творчым дасягненнем і з яго трэба паспець выціснуць усё, што можна, пакуль глядач не разабраўся ў гэтым? А калі гэта так, то неабходна падстрахоўка ў выглядзе «паралелі». Але і «паралель» не можа быць паўнацэнным мастацкім творам, таму што занятасць у такім спектаклі акцёраў вызначаецца не творчымі, а чыста «вытворчымі» меркаваннямі. Загадзя асуджаючы сябе на мастацкую непаўнацэннасць, тэатр, натуральна, аказваецца ў становішчы прадаўца, які хоча збыць тавар трэцяга гатунку за добрую цану. Ці не пара з гэтым пакончыць? Тэатр павінен несці народу **мастацтва**, а не паралельныя брусы!

ГАВОРАЧЫ пра традыцыі, мы павінны былі б успомніць і пра наватарства. Але спрэчкі аб наватарстве ў мастацтве часта набываюць характар схаластыкі, таму што вядуцца яны ў адрыве ад канкрэтных твораў мастацтва, ад надзённых яго патрэб. Усякае **сапраўднае мастацтва** — заўсёды наватарства. А практыка сённяшняга тэатра паказвае, што ў нас вельмі часта забываюцца на тое, што **тэатр** — гэта **мастацтва**. І вялікую шкоду наносяць яму тыя так званыя «традыцыі», якія сталі непатрэбным цяжарам і тормазам, што даўно пара здаць ва ўціль. Нельга дапускаць, каб тэатр, заклікаць быць трыбунай эпохі, вястуном светлых ідэй камунізма, каб гэты **тэатр** быў пазбаўлены галоўнага — **мастацтва!**

Старонка абласнога літаратурнага аб'яднання

СЁННЯ ВЫСТУПАЮЦЬ ЛІТАРАТАРЫ БРЭСТЧЫНЫ

Публікуюцца: апавяданне В. Сухарукава, вершы Я. Пархуты, М. Рудкоўскага, В. Жуковіча, І. Кірэйчыка, К. Турко, П. Шыбута і А. Гарая, песня І. Мельнічука і М. Бяршыцкага

Яраслаў ПАРХУТА

ПЯЕ ЗЯМЛЯ

Над жытамі — глыбокае, зорнае неба.
Маладзік — нібы луста пшанічнага хлеба.
А прыслухацца — чуеш: плыве пагалоссе.
Гэта песні пяе залатое калоссе.
Песні тыя, што сейбіты ў поле прынеслі
Разам з зернем — вясёлыя, вольныя песні —
І рассеялі дбала рукой працавітай.
Потым вырасла ў поле высокае жыта,
Красавала, праз тыдзень-другі налілося,
Важка долу схіліла цяжкое калоссе,
І цяпер, як паслухаць, пачуеш ты песні,
Разам з зернем што сейбіты ў поле прынеслі.

ПРА ВОЧЫ

На пытанне, якія лепшыя,
Паспрабуй, вазьмі адкажы.
Добра вочы мець
Чалавечныя,
Без адцення падману, ілжы.
Толькі б вочы глядзець
не ўхіляліся:
Калі трэба, каб усміхаліся.
Толькі, стрэнуўшыся
з няпраўдаю,
Не хлусілі б яны лісліва,
Бо такія —
Дружаць са здрадаю,
Вечна бегаюць палахліва.
І тады ненавіджу і чорныя,
І блакітныя вочы і шэрыя...
Нават тым, з сінявой
азёрнаю,
Не знайсці ў маіх давер'я.

Члены літаратурнага аб'яднання пры брэсцкай абласной газеце «Зара» часта сустракаюцца з чытачамі. Яны — жаданыя госці рабочых і калгаснікаў, вучняў і студэнцкай моладзі. На нашым здымку — маладыя літаратары (злева направа) студэнт педінстытута В. Жуковіч, рабочы завода жалезабетонных вырабаў Ю. Пятроў, супрацоўнік міжраённай газеты «Зара над Бугам» І. Мельнічук, праваднік вагона Д. Васільеў і майстар завода «Газапарат» В. Сухарукаў сярод вучняў Жабінкаўскай сярэдняй школы — членаў літаратурнага гуртка.

Фота А. ВЯЛІКАСЕЛЬЦА.

Васіль ЖУКОВІЧ

ГРОМААДВОД

Калі надыдзе навальніца
І ўдарыць моцна гром калі, —
К зямлі пачнуць кусты хіліцца
І дрэвы гнуцца да зямлі,

Зашэпчуць, зашумяць трывожна,
Адчуўшы страшнага прыход...
І толькі смела, насцярожна
Стаіць адзін громаадвод.

Яго вятры не ў сілах знесці,
Ён — вартаўнік, ён — валадар.
Каб ад другіх удар адвесці,
Бярэ ён на сябе удар.

Канстанцін ТУРКО

* * *

Мне ні многа, ні мала трэба, —
Мне б адно толькі сіняе неба,
Песня жаўранка на прыволлі,
Залацісты колас у полі,
Густы пах рамонку, чабору,
Бясконцую сцежку між бору,
Слова дружбы з вуснаў суседа,
Як дарогай іду ці еду,
Многа сонца, сонца наўкола,
Твараў радасных і вясёлых...

* * *

Сабірайся, паедзем, мама,
Мы з табой, як даўней,
ў Паланечку,
Цераз паршчынскі лес той самы,
Дзе ціхуткая плешчацца рэчка,
Праз лугі незабыўныя тыя,
Дзе насеяна гэтулькі кветак,
Дзе гайдаюцца травы густыя,
Дзе становіцца кожны паэтам...

* * *

Мне б адно тае мужнасці зброю
Зберагчы навечна ў сабе,
Ў бой хадзілі бацькі з якою
І выстаялі ў барацьбе,

Пераносілі ўсе нягоды,
Што ім вызначыў грозны час...
Годы, годы трывог і паходаў,
Вашай славы агонь не пагас!

Бачыш, поле залоціцца ў хвалях,
Колькі ясных да шчасця дарог!
Кліча мужнасць мяне у далі
Мірных бітваў і перамог!

Міхась РУДКОЎСКІ

* * *

Плыла ноч. Пахла бэзам. У полі
Бушавала у квецені лета.
«Не забудзь!..»
«Не, ніколі, ніколі...»
Абрываецца казка на гэтым.

Абарвалася за пераправай,
Мільганула дзявочай касою...
Плыў світанак у зорах крывавых,
Паласкаўся крывавай расою.

Пахне бэз, як калісь, як тым
летам...
І застольныя пеняцца чары...
Я прайшоў, каб вярнуць казку
гэту,
Праз кашчавае горла пажараў.

* * *

Калі не чуў ты ніваў паху,
Не прыпадаў на ўзлесках ніц,
Каб уталіць з дарогі смагу
Вадою чыстаю крыніц;

Калі ты палюбіць не здолееў
Палескіх перазвон бароў
І не прыносіў летам з поля
У жмені свежых мазалёў;

Калі бяссоннымі начамі
Ля вокан сцежак не таптаў, —
Хоць ты і быў тут, поруч з намі,
Ты ўсё ж не жыў, а — існаваў.

В. СУХАРУКАЎ

БАГІНЯ без НІМБА

АПАВЯДАННЕ

Дык вось, я не паступіла ў інстытут. Жэнька паступіў, а я — не. Дарэчы, пра Жэньку. Мы з ім сябравалі з восьмага класа. І яшчэ як сябравалі. Памятаю, аднойчы ён стаяў на школьным балконе другога паверха, а я знізу жартам крыкнула:

— Скакай!

І Жэнька скокнуў.

Нічога страшнага не адбылося, толькі ён дужа выцяў нагу. Ды яшчэ нейкім чынам аб гэтым даведаўся класны кіраўнік. Жэньку выклікалі ў настаўніцкую. Ён, вядома, не сказаў, што гэта я папрасіла яго скокнуць. Наогул, яму можна было верыць.

Дык, значыць, Жэнька застаўся ў Маскве, а я ехала дадому. Ён праводзіў мяне да вакзала, і тут мы ўпершыню пацалаваліся.

Дома мяне сустрэлі добра. Тата сказаў, што мне трэба ўладкавацца на працу і адначасова рыхтавацца да паступлення зноў, а мама даказвала, што ў мяне не будзе хапаць часу на ўсё. І яна ўзяла верх. Я пачала наведваць падрыхтоўчыя курсы.

Можаце сабе ўявіць, як цяжка было мне слухаць тое, чаго я не паспела яшчэ забыць. Часам мы з Люськай проста не вытрымлівалі, ішлі ў кіно ці швэндаліся па гораду.

І як жа была я здзіўлена, калі на другі год на прыёмных экзаменах аказалася, што тое-сёе ўсё ж я ўмудрылася забыць.

Зноў вярнулася дадому. Жэнька якраз быў на канікулах, ён прапанаваў мне памагчы. Мы бралі кнігі і ішлі ў парк — рыхтаваць мяне да экзаменаў. Жэнька быў цалкам захоплены гэтаю думкай. Дарэчы, у яго і цярплівасці хапае. А я не цярплю цішыні. Хто-небудзь павінен гаварыць, а хто-небудзь — слухаць. Выходзіла так, як я хачу. Калі сябруеш з хлопцам, трэба, каб было так, як ты хочаш. І мы ішлі да Люські, ці каталіся на лодцы.

Ага, ледзь не забыла. Тады ж я пачала працаваць у бібліятэцы. Мама была рада, што я маю справу з кнігамі. Я чытала нават уначы. Тата чамусьці вельмі цікавіўся тым, што я чытаю. Мама ж сцвярджала, што мне трэба больш самастойнасці. Тата гарачыўся, казаў, што самастойнасць робіць на мяне зусім адваротны ўплыў. Так і не ведаю, на чым яны парашылі.

Я працавала, часу ў мяне было малавата і падрыхтоўчыя курсы наведвала не заўсёды. А вясной у нас у кватэры адбылася сцэна. Тата дастаў праграму для паступаючых у інстытуты і вырашыў мяне праэкзаменаваць. Аказваецца, ён для гэтага сам рыхтаваўся і адказваў на свае ж пытанні лепш за мяне. Хітры!

Мама сказала: «Як табе не сорамна, у нас дарослая дачка, а ты ёй не давяраеш...» Тата сказаў «хопіць!», і мама пайшла ў другі пакой, заявіўшы, што ў яе вушы гараць ад сораму.

Экзамен усё ж адбыўся. Калі ўсё скончылася, тата грымнуў кнігай па стале. Грымнуў так, што мама пачула на кухні. Ён сказаў, што самае большае, на што я здатна, гэта тэхнікум, першы курс, і то ён не ўпэўнены. А ў інстытут няварта нават і патыкацца.

Мінуў яшчэ адзін дзень, я падумала і вырашыла, што лепш мне пакінуць работу, яшчэ год сур'ёзна рыхтавацца, каб пэўна ўжо... Сказала маме, і яна згадзілася.

Здаецца, што Жэньку люблю ўсё больш. Маме — ні-ні, хоць яна і здагадвалася. Зрэшты, ён павінен хутка прыехаць. Чакаю, хвалююся. У яго ў гэтым годзе кароткія канікулы, астатні час — практыка. Потым дыпломная работа, і Жэнька — інжынер. Мой Жэнька — інжынер!

Пасля, калі добра падрыхтуюся, я таксама паступлю. Шчыра кажучы, часам я думаю, што жанчыне ўсё ж не абавязкова мець вышэйшую адукацыю. Зразумела, гэта я не пра сябе, я паступлю.

Прыйшла швачка. Яны з мамай канчалі маю капронавую сукенку. На мне будзе толькі белая сукенка, а з упрыгожванняў — адзін-адзіны залаты кулон. Гэта, як сказала швачка, шыкоўная сціпласць.

Добра, што ў мяне рост ніжэй сярэдняга, убор дапоўняць цудоўныя белыя басаножкі на самым высокім і самым тонкім абцасіку.

Я хацела начапіць малюсенькі залаты гадзіннік, які купіла на сваю зарплату, але швачка сказала, што ён будзе лішнім: залатыя локаны і залаты кулон — больш чым дастаткова. Што ж, яна на гэтым зубы з'ела. Яна сказала, што мы ў правінцыі здолеем сустрэць як мае быць сталічнага жаніха.

І вось я абула туфлі, надзела сукенку і ўсё, што трэба. Швачка пляснула рукамі і здзіўлена ўсклікнула:

— Афрадзіта!

Мама была збянтэжана, яна нічога не сказала, а толькі глядзела на мяне, як на цуда, якое сама стварыла. У гэты час прыйшоў тата, і яна звярнулася да яго з нямым запытаннем. Тата глядзеў на мяне доўга. Потым сумна сказаў:

— Багіня без німба, — і пайшоў у свой пакой.

Швачка і мама стаялі, недаўменна пераглядваючыся. Яны не ведалі, крыўдзіцца на яго за гэта слова ці не, а я кінулася да кніжнай шафы і стала гартаць слоўнік замежных слоў. Ага, німбаў у нас не можа быць, гэта толькі ў багоў старажытнай Грэцыі былі, і ўсе адразу павесялелі. Мяне доўга круцілі ва ўсе бакі і кожны раз швачка казала:

— Ну — пара ты яму ці не пара? Багіня! Хай яшчэ дзе-небудзь знойдзе сабе такую прыгажуню!

Я была шчаслівая. Я паставіла перад сабой задачу — асляпіць Жэньку. І, скажу чэсна, я зрабіла гэта. Калі мы ў першы дзень ішлі побач па вуліцы, ён вёў мяне так асцярожна, быццам я была зроблена з кітайскага фарфору. Я ж не давала Жэньку і слова вымавіць. Падрабязна апісала яму, як мы гулялі ў Элкі на яе дні нараджэння, як потым Элка заклалася з Таняй, хто лепш станцуе бастон. Зразумела, Элка выйграла, таму што яна танцуе шырокімі крокамі з класічнымі па, і Тані давялося выпіць цэлы фужэр рыслінгу.

Я даволі празрыста дала зразумець Жэньку, што мне там было сумна, і я шкадавала, што яго не было на сустрэчы Новага года ў Зіны. Там быў яе сябра, ён пакінуў медыцынскі на трэцім курсе. Анекдотаў ведае нямаведама колькі, усе рагаталі цэлы вечар, нават забыліся пераключыць прыёмнік, і не чулі бою курантаў.

Жэнька ўсё слухаў вельмі ўважліва і толькі іранічна заўважыў, што хутчэй за ўсё сябра Зіны выкінулі з інстытута.

Потым ён расказваў пра сябе. Ён перайшоў на аддзяленне лічыльна-рашаючых машын, гэта вельмі складана, і я амаль нічога не зразумела з таго, што ён гаварыў. Аказваецца, з цягам часу машыны будуць самі запісваць на паперу чалавечы голас. А я думала паступіць на курсы машыністак, на ўсялякі выпадак!

Жэнька яшчэ доўга расказваў аб перспектывах лічыльна-рашаючых машын і, нарэшце, заявіў, што хутка без кібернетыкі нельга будзе кроку ступіць. Я, вядома, маўчала, хоць і не згаджалася з ім. Ёсць сёе-тое, што куды важнейшае за нейкую там кібернетыку. Я ўспомніла, што Люська дастала новыя замежныя пласцінкі, і павяла Жэньку да яе. Па дарозе я напявала некаторыя з іх, хоць, праўда, гэта было цяжка, бо там адны кантрабасы і барабаны, адзін рытм. Да таго ж, Люська прайгравала мне іх па тэлефоне.

Гэты вечар мы правялі слаўна. Я вучыла Жэньку танцаваць. Ён паварачваўся, як мядзведзь.

Калі ішлі дадому, я заўважыла, што вельмі кепска, што ў інстытуце іх не вучаць танцаваць. Ён згадзіўся так, быццам гэта адзінае, у чым можна са мной пагадзіцца. Але я адчуваю, што Жэнька ў мяне закаханы, толькі не кажа пра гэта. Мы гулялі кожны дзень, я з усімі знаёміла яго і пра ўсіх што-небудзь цікавае расказвала.

На вечары ў Палацы культуры Жэнька танцаваў з Кларай вальс. Ён звярнуў увагу на яе дзіўна тонкую фігуру. Я яму расказала, зразумела, па сакрэту, што Клара п'е воцат, а як толькі выйдзе замуж, пакіне піць і адразу ж патаўсцее. А я сама, вядома, воцату не п'ю, у мяне ўсё ад прыроды.

Жэнька са мной не сумаваў. Апошнія дні толькі ён быў сумны — закахаўся па вушы, але трымаў сябе вельмі сціпла і маўчаў. Мама гаворыць, што гэта нават добра, маўляў, у такім пераходным узросце ў яго «таўстапяты» язык. Я хацела сама падказаць яму, але мама катэгарычна забараніла. Яна сказала, што ў часе перапіскі ўсё само па сабе стане на месца, праясніцца. Можа гэта і правільна.

А неўзабаве мы пайшлі яго праводзіць. У Жэнькі замест сэрца — кактус. Атрымалася ўсё зусім не так, як я ўяўляла. Ён абмежаваўся поціскам рукі, а мая другая рука павісла ў паветры. Яго надзвычайная, ненатуральная сціпласць пачынае мяне выводзіць з сябе.

Доўга я чакала пісьма ад Жэнькі. Мама мяне супакойвала, яна гаварыла, што ён абдумвае, не асмельваецца. А як мне здаецца, у такіх справах трэба быць смялейшым!

Аднойчы я прыйшла ад Люські, дзе мы пракручвалі новыя пласцінкі. Мама дала мне пісьмо. Яно было вельмі тоўстае і важкае. Я нават здзівілася, што няма надпісу «бандэроль». Мама прысела насупраць і падрыхтавалася слухаць. Але яна нічога не пачула. Яна наогул ніколі больш не бачыла яго. Гэта адзінае пісьмо, у якім Жэнька прызнаваўся мне ў каханні. Я захавала яго і чытаю, калі мне трэба вырашыць штосьці сур'ёзнае.

Там пра ўсё напісана. Пачыналася яно так:

«Дарагая Наташа! Усё, што я тут пішу, я мог бы табе сказаць, але баяўся, што няправільна зразумееш і не даслухаеш мяне да канца. А пісьмо ты прачытаеш, я гэта ведаю. Здарылася нешта такое, аб чым нельга сказаць у двух словах, і разам з тым я адчуваю вострую патрэбу разабрацца ва ўсім».

Я, відаць, пачырванела, бо мама перастала ўсміхацца. Яна спалохана глядзела на мяне, яе рукі сутаргава ўчапіліся ў крэсла. Здавалася, што яна гатова была кінуцца мне на дапамогу. Няведанне, з якога боку мне пагражае небяспека, рабіла яе разгубленай і смешнай.

Збянтэжаная і здзіўленая, я, не дашукваючыся сэнсу, прабегла яшчэ некалькі радкоў: «...Ты была маім сябрам са школьнай парты, сябрам, які прыносіў часам нямала горкіх хвілін, але чамусьці іменна гэта мне ў табе падабалася. Мне здавалася, што я вельмі добра ведаю цябе і, асляплены, я залішне ліберальна адносіўся да тваіх выбрыкаў.

З чаго гэта пачалося? Магчыма, я так бы і не ведаў, калі б не адзін выпадак. Гэта было на вечары ў Люсі. Памятаеш, хтосьці прынёс каробку цукерак і мы іх елі. Я сказаў, што пастаўлю сваю любімую пласцінку. Я знайшоў яе там, дзе, як гаварыла Люся, захоўваецца «макулатура». Вы ўсе былі вельмі збянтэжаны кантрастам «Арлёнка» з папярэднімі «Мембамі», «Джунглямі» і ліха яго ведае чым яшчэ. Ты была шакіравана і, жадаючы нейкім чынам загладзіць маю «памылку», з фальшывым смехам заявіла, што пад гэтую музыку добра есці шакаладныя цукеркі...

Я не дазволіў вам здзекавацца і зняў пласцінку.

Калі ты памятаеш, я тады доўга глядзеў на вас, так доўга, што эскулап-недавучка паставіў мне дыягназ «сталбняк» і зарагатаў. У тую хвіліну я чамусьці ўспомніў наш клас, камсамольскую арганізацыю.

Я падумаў пра нашых аднакласнікаў. Памятаеш? Мы праводзілі іх на цаліну. Дарэчы, Сяргей Дзёмін атрымаў нядаўна ордэн.

У той вечар я пачуў яшчэ адну фразу. Усе ці амаль усе нягоднікі любяць гаварыць. Гэты «медык» зачараваў вас усіх сваёй далікатнасцю. Часам і я крыху зайздросціў яму. Размова пераскочыла з цукерак на матэматыку, потым нейк проста так загаварылі пра спадарожнікі, палёты ў космас. Гэты тып з малалітражным розумам заявіў, што спачатку трэба стварыць умовы на зямлі. Я спытаў: «Для каго?» Ён пагардліва паглядзеў на мяне, лянціва дастаў цукерку з каробкі, потым, цягнучы з фужэра віно, працадзіў:

— Даражэнькія, спадарожнікаў мы не бачым, а цукеркі ядзім...

Яго фраза арганічна перапляталася з тваёй, утвараючы сінтэз цынізму і невуцтва. Шчыра кажучы, адчуваў я сябе кепска. Наташка! Скажы мне, чаму ты гаворыш, думаеш так, як ён, чаму іменна ты стала ахвярай маралі прымітыву? Ды і наогул, ці існуе такая мараль? Ты ж разумееш, я ведаю, што за ўсім гэтым хаваецца пустэча! Чым яна прывабіла цябе?

Гэтая думка не пакідае мяне і цяпер. Чаму? Я люблю цябе, Нат! Ва ўсім, што здарылася, вінаваты крыху і я. Таму гавару табе толькі праўду. Ты вельмі перамянілася, Наташа. Дакладней, усё перамянілася, а ты засталася ранейшай. Калі б я быў побач, гэтага магло б не здарыцца, але я далёка, а ты любіш усё бліскучае.

Я ўсё думаю, на якім паўстанку ты выйшла на хвілінку, заўважыўшы з акна штосьці зззяючае, і засталася на гады. Разумееш, цягнік пайшоў, а ты засталася...»

Далей было напісана такое, што лепш не чытаць. Прыемнага для мяне там было мала. Гэта быў Жэнька, мой аднакласнік і сябра, я адразу пазнала яго. Ён таксама не змяніўся. Самае крыўднае было ў тым, што напісана была праўда.

Дачытаць пісьмо я не здолела. З вачэй маіх капалі слёзы. Я ўцякла ў спальню.

Звычайна, я дзялілася сваімі радасцямі і горам з мамай, але тады, нягледзячы на ўсе просьбы, я не адказвала ёй.

Калі за дзвярыма пачуўся спакойны голас бацькі, я адчула сябе лепш. Мы доўга сядзелі, размаўлялі. Я шморгала носам. Уласна, мы нават не размаўлялі, проста тата сказаў некалькі цёплых, добрых слоў, — і мне стала лягчэй. Я і раней здагадвалася, што ў мяне добры, разумны тата, але па-сапраўднаму зразумела гэта толькі ў той дзень.

А пра Жэньку ён, усміхаючыся, сказаў:

— З такімі не прападзеш, харошыя растуць хлопцы. Ды і ты ж у нас як быццам нішто...

Вечарам я дачытвала пісьмо. У тую хвіліну мне хацелася ўбачыць Жэньку і сказаць яму нешта важнае...

Снег больш не ідзе, а той, што на стрэхах і на тратуарах, растае. Яго з кожным днём усё менш і менш. Зрэдку я зноў дастаю Жэнькава пісьмо і перачытваю.

Прыходзяць ад Жэні і іншыя пісьмы, толькі я на іх не адказваю. Я не ведаю, што пісаць.

Калі пісьмо ад Жэнькі трапляе спачатку да мамы, яна нейкім незвычайным голасам гаворыць:

— Наташа, вось... табе...

Я бяру і абыякава, пры ёй, разрываю канверт.

Мама гаворыць, што ў мяне душэўная траўма, што я перамянілася. Калі я жартам пытаю, добра гэта ці кепска, яна маўчыць і думае аб чымсьці сваім.

Але нават мама не ведае, што са мной. Проста... Я яшчэ больш люблю Жэньку. Ён амаль інжынер і хутка прыедзе. Чакаю і баюся. З якога слова пачнём мы нашу размову? Будзе тысячагадовае «добры дзень», а потым? Пасля таго пісьма, вельмі цяжка глядзець у вочы такому сябру, як Жэнька.

Зараз я працую і рыхтуюся да экзаменаў, рыхтуюся па-сапраўднаму.

На першым часе мама даймала мяне:

— Наташанька, ты звядзеш сябе са свету. Ідзі пагуляй. Люся званіла.

Але аднойчы я зрабіла тое, чаго ніхто, ніколі не рабіў у нашай сям'і: я накрычала на маму.

— Я хачу быць такой, як Жэнька, як тата!

Мама паківала галавой і пайшла. Яна ўсё яшчэ думае, што я — маленькая. А мне ўжо столькі, колькі было ёй у год вяселля. Калі я чытаю, мама ходзіць на пальчыках і замяняе мне шклянку з халодным чаем. Мая добрая мама, я не дала ёй магчымасці клапаціцца пра мяне, апранаць мяне і, адчуваючы сябе спустошанай, яна хоць чым-небудзь хоча памагчы мне.

Я паступлю ў інстытут і скончу яго як бы там ні было. Я ведаю, што такое праца, і, скажу чэсна, палюбіла яе.

А сустрэча з Жэнькай будзе самай звычайнай. Ніякай беганіны і падрыхтаванняў. Хай усё будзе так, як ёсць. Жэнька — сябра, ён зразумее, што аб мінулым няварта ўспамінаць. І ўсё ж у дзень яго прыезду, я, бадай, абую туфлі на самым высокім абцасіку і надзену белую капронавую сукенку.

Анатоль ГАРАЙ

НА РОДНАЙ ВУЛІЦЫ

Каштаны белыя,
Алеі шумныя...
Дзяцінства бегала
Тут неразумнае.

Іду праспектамі —
Жывымі паркамі...
Калісь з канспектамі
Хадзіў тут шпарка я.

Тут я, бясклопатны,
Страчаўся з песняю
Цыбатым хлопчыкам
Парою весняю.

Дзяўчыне ў замяці
Сівых пялёсткаў я
Чытаў па памяці
Тут словы простыя...

Іду я радасны,
Жыццём абветраны
Іду, уражаны
Садамі, скверамі.

І слаўлю гордымі
Радкамі верша я
Любімы горад мой,
Каханне першае.

Іван КІРЭЙЧЫК

ВЕЧАР НА РЭЙДЗЕ

Учора вечарам на рэйдзе
Стаялі нашы караблі.
Засумаваў гармонік недзе,
Аднекуль песні прыплылі,
Маргаў маяк далёка ў моры,
Чарнеў у змроку край зямлі...
На баку спрэчкі камендоры
Паміж сабою пачалі.

— Ну дык скажы мне,
Крывабокаў,
Ты быў ці не ў Карагандзе!
Не быў! Шкада. Зямлю навокал
Прайдзі,
А гэтакай нідзе
Не адшукаць табе старонкі.
— Найпрыгажэйшы мой Каўказ.
Жаніцца будзеш — едзь па жонку,
Па чарнавокую да нас.
Хвалілі родныя мясціны,
Хвалілі ўсе на ўсе лады,
Прывабнасць любае краіны
Хацеў і я хваліць тады.
Я расказаў бы гэтак многа
Пра Буг, пра Брэст, пра Мухавец,
Але вучэбная трывога,
Як птушак, нас рванула з месц.
Хвіліна, дзве...
І камендоры,
Нібы адзіная душа,
Ускалыхнулі гэтак мора,
Аж зазвінела у вушах.
Былі мы з Волгі, з Украіны,
З усёй савецкай стараны,
Хвалілі родныя мясціны,
А справы ў нас заўжды адны.

Павел ШЫБУТ

У дзіцячым садзіку

Весела Уладзіку
У дзіцячым садзіку.
Тут і гумавыя «Мішкі»,
І прыгожанькія кніжкі,
Слон, вавёрка і труба:
Усё, што хочаш для забаў.
Ды галоўней усяго —
Шмат сяброў тут у яго.

КАСМАНАЎТ

Што такое з братам стала —
Не дабудзішся, бывала,
Ну, а сёння наш Ігнатка
Стаў займацца ўжо зарадкай.
Я раскрыў сакрэты брата:
Ён рашыў стаць касманаўтам.
А зарадка, як вядома,
Першы крок да касмадрома.

ПЕСНЯ АБ ДРУЖБЕ

Словы І. МЕЛЬНІЧУКА

Музыка М. БЯРШЫЦКАГА

Не сонны спакой
Над Бугам-ракой —
Гаворка над ім не змаўкае.
То Брэст на граніцы
Савецкай зямлі
З Варшавы сяброў
сустракае.

ПРЫПЕЎ:
Гасцям мы рады званым,
Сябрам сваім жаданым,
Прыміце нашу шчырую
Хлеб-соль, таварышы.
Злучылі, браты,
Нас дружбы масты

Для сённяшніх спраў
небывалых
Міцкевіча песню пяе
беларус,
Паляк пяе песню Купалы.
ПРЫПЕЎ.
Да мэты адна
Дарога ў нас,
Наш курс — камунізма
вышыні.

У змаганні за шчасце,
І мір на зямлі
Навекі мы рукі злучылі.
ПРЫПЕЎ.

ЗРОБЛЕНА Ў МІНСКУ

Нататкі з выстаўкі

Хаджу па выстаўцы тавараў народнага спажывання прадпрыемстваў горада Мінска і размаўляю з надзвычай цікавым субяседнікам. Спыніліся ля гарнітура мэблі для аднапакаёвай кватэры.

Не магу не падзяліць захаплення субяседніка. На дзіва зручны, прыгожы, зроблены з густам набор прыняты для вырабу мэблевай фабрыкай «Радзіма». Шафа, стол, шэсць крэслаў, сервант, сакрэтар, канапа-ложак, столік для тэлевізара. Матэрыял — адбелены ясень, без якіх там ні было інкрустацый дубам, арэхам ці чым іншым. (Ох, гэтыя інкрустацыі — разлічаны яны на густ не надта патрабавальны, затое цану на прадмет павышаюць надта!). Уся мэбля ў наборы — невялікіх габарытаў: улічаны вышыня і памеры сучасных кватэр. Але плошчу стала пры патрэбе можна павялічыць у два разы. А шафа, наадварот, адчыняецца свабодна нават тады, калі прастора перад ёю ў два разы меншая за шырыню кожнай дзверкі. Як выгадна адрозніваецца гэтая шафа ад груваcткіх гардэробаў, якія ўсё яшчэ выпускаюцца некаторымі фабрыкамі, і якія, дарэчы, ёсць і на выстаўцы!

Мой субяседнік прыкідвае, як лепей гарнітур расставіць. Ён абураецца, што сёлета фабрыка выпусціць толькі сто такіх гарнітураў («Гэта ж здзек з пакупніка!»). Ён дапытваецца, ці можна будзе купляць толькі частку, а не ўсе прадметы гарнітура. Ён раптам заўважае, што на столік для тэлевізара аўтарам нібы не хапіла фантазіі—спрошчаны, горшы за астатнія рэчы гарнітура. Выказвае меркаванне, што, мабыць, і канструкцыю ложка-канапы варта палепшыць...

Ён гаваркі, тэмпераментны і часам не надта паслядоўны, гэты мой субяседнік. Але супярэчлівасць яго зразумелая і даравальная: субяседнік, з якім я — ды і не адзін я! — ахвотна гаварыў на выстаўцы — гэта сшытак з водгукамі наведвальнікаў. Сшытак, за якім паўстае шматабліччы, патрабавальны і — што асабліва прыемна — надзвычай культурны пакупнік і спажывец.

Шчыра кажучы, у мяне склалася ўражанне, што арганізатары выстаўкі ўжо загадзя трохі яго пабойваліся. Ці не таму, як шчыты, насцярожана стаяць перад таварамі некаторых прадпрыемстваў подпісы: «Попытам карыстаецца. Рэкламацыі няма». Але які ж гэта ненадзейны і нават смешны шчыт! Ну, хіба адсутнасць рэкламацый, напрыклад, на саладжавую фігуру «Алёнушкі», якую ўжо каторы год фарфоравы завод выкідае на прылаўкі магазінаў, апраўдвае выраб яе і ў далейшым? Ды вы ж, безумоўна, разумееце, таварышы кіраўнікі завода, што «Алёнушка» — тыповы мяшчанскі атрыбут. Густ у вас ёсць — завод выпускае і добрыя рэчы: у наведвальнікаў выстаўкі святлеюць вочы хоць бы ад забаўных фігурак маленькіх школьнікаў. Але, відаць, каб выканаць план, завод гатовы патрапляць любому пакупніку, забыўшыся, што галоўнае — выхоўваць добры густ, а не дагаджаць дрэннаму.

Ці яшчэ адно такое ж баязлівае папярэджанне — на стэндзе фабрыкі мастацкіх вырабаў: «Блузкі жаночыя карыстаюцца павышаным попытам. Рэкламацый няма». А сярод водгукаў — справядлівая водпаведзь: «Няўжо не зразумела, што блузкі, якія не маюць рэкламацый, не модныя і нікому не патрэбныя...» І нават больш: «Далоў з быту і з вітрын падобную безгустоўшчыну!».

Мабільнасць вытворчасці... Яе нестае, вельмі нестае прадпрыемствам, што выпускаюць у нас тавары народнага ўжытку. Шыюць жа на фабрыцы мастацкіх вырабаў такія прыгожыя рэчы, як плацці з ільнянога палатна — колькі харошых слоў аб іх пакінулі наведвальнікі! Элегантны сучасны фасон — і ў той жа час беларускі нацыянальны каларыт. Чаму б не падумаць і пра крой блузак, не памяняць, не палепшыць яго? Дык не — бярыце, жанчыны, адзенне, сілуэт якога яшчэ матулі вашы лічылі застарэлым.

Культура вытворчасці... Яе таксама нестае. Выстаўляе мэблевая фабрыка імя Дзімітрава стол новай канструкцыі: апушчаны бакавыя крыллі — тумбачка; крыллі падняты — вялікі абедзенны стол. Рэч у задуме зручная і дасціпная, нічога не скажаш. Але як жа псуе яе неахайнае выкананне! Так і бачыш майстра, які рабіў абы збыць: маўляў, усё роўна возьмуць, мэблі ж не хапае.

У чалавечай натуры — характэрная асаблівасць: адгукацца або на вельмі добрае, або на вельмі ж паганае. У першым выпадку — захапляемся, у другім—абураемся. А паўз рэчы пасрэдныя, шэрыя — праходзім абыякава, іх неяк проста не заўважаем. Так у літаратуры, у мастацтве — так і ў побыце. Між тым, шэрасць, пасрэднасць можа страшнейшыя за яўную халтуру: тую — аблаюць, выкрыюць, а на пасрэднасць — махнуць рукой.

Мой разумны субяседнік — сшытак з водгукамі наведвальнікаў — таксама вельмі многае на выстаўцы абмінае. Такое, пра што не скажаш ні добрага, ні кепскага. Напрыклад, сувеніры. Рэч гэта не першай неабходнасці — не мэбля, не адзенне. Але хто не сутыкаўся з праблемай: што падараваць прыяцелю на ўспамін аб яго прыездзе ў Мінск? Якія дробязі ўзяць з сабою, ад'язджаючы ў турысцкае падарожжа?

Мала, вельмі мала прапануюць нам для гэтага мінскія прадпрыемствы. І выстаўка — таксама. А тое, што прапаноўваецца, далібог жа, надзвычай нецікавае. Вось драўляныя шкатулкі-кніжкі. Чаму ў малюнках на іх так мала выдумкі і густу? І якая ж бедная фантазія патрэбна, каб цалкам паўтарыць на вечку такую, прынамсі, вокладку: «Янка Купала. Алеся. Детгиз. 1945 год». Чаму іменна гэтае купалаўскае выданне рашылі захаваць аўтары шкатулкі ў памяці людской? Чым яно такое адметнае?

Дарэчы — хто гэтыя аўтары? Чаму імёны мастакоў — людзей, што стваралі і добрыя, і не вельмі добрыя ўзоры — на выстаўцы не названы? Хіба публічнасць — не стымул для лепшай работы?...

Выстаўка выклікала жывую цікавасць і яшчэ раз паказала, што мінчане — патрыёты свайго горада. Хочацца ім, каб тавары з маркай «Мінск» заваёўвалі ўсё больш і больш прыхільнікаў сваёй высокай культурай і густам. І мастацкім саветам прадпрыемстваў трэба ўважліва паставіцца да выказванняў «субяседніка», з расказу аб якім пачаў я гэтыя нататкі.

Ул. МЕХАЎ.

ДРУГАЯ СУСТРЭЧА

Заўтра ў Мінску пачынае свае гастролі Маскоўскі ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга тэатр імя Ленінскага камсамола. Вялікі творчы калектыў будзе выступаць у нашым горадзе ўжо другі раз (упершыню ён гастраліраваў у сталіцы Беларусі ў 1949 годзе). Мінчане з вялікай цікавасцю чакаюць новай сустрэчы з маскоўскімі артыстамі.

Тэатр імя Ленінскага камсамола ўзнік 35 год назад па ініцыятыве ЦК ВЛКСМ як тэатр рабочай моладзі. Міналі гады. Ва ўпартай працы і няспынных пошуках удасканальвалася майстэрства мастацкага калектыву, раслі інтарэсы і сімпатыі да яго гледачоў. Вакол тэатра складваўся актыў пастаянных аўтараў, якія ў сваіх драматычных творах імкнуліся стварыць вобраз маладога чалавека нашай эпохі. Менавіта тут упершыню быў увасоблены вобраз непахіснага Паўкі Карчагіна з інсцэніроўкі рамана М. Астроўскага «Як гартавалася сталь». Адсюль ён пайшоў на шматлікія тэатральныя падмосткі нашай краіны.

У канцы 30-х гадоў у тэатр прынёс п'есу тады яшчэ малады пісьменнік і драматург Канстанцін Сіманаў. З таго часу камсамольскі тэатр моцна звязаў сваю творчую біяграфію з імем гэтага аўтара, паставіўшы амаль усе яго п'есы («Гісторыя аднаго кахання», «Рускае пытанне», «Так і будзе», «Пад каштанамі Прагі»).

Блізкая тэатру і драматургія А. Арбузава. Яго п'еса «Гады вандраванняў», пастаўленая калектывам некалькі год назад, і цяпер вабіць гледачоў шчырым апавяданнем пра нялёгкі лёс герояў, іх творчыя пошукі, смутак і радасці.

Вялікая дружба існуе паміж тэатрам і пісьменнікам І. Паповым, п'еса якога «Сям'я» — пра юнацтва Уладзіміра Ільіча Леніна карыстаецца нязменнай любоўю моладзі. Не выпадкова так арганічна і надоўга спектакль па гэтай п'есе ўвайшоў у сцэнічны рэпертуар калектыву.

Вельмі цікавая, таленавітая, хоць і крыху разнародная акцёрская трупа тэатра. Яе ядро складаюць артысты, якія шмат год працуюць на сцэне Тэатра імя Ленінскага камсамола, аднагодкі і вучні І. Бярсенева, бліскучага майстра сцэны і рэжысёра, які шмат год узначальваў гэты творчы калектыў. З выканаўцаў роляў у многіх спектаклях мінчане ўбачаць народную артыстку СССР С. Гіяцынтаву, народную артыстку РСФСР Е. Фадзееву, заслужанага артыста РСФСР і Уз ССР В. Салаўёва, заслужаных артыстаў рэспублікі В. Сярову, З. Кузняцову, В. Усеваладава, А. Воўсі, В. Маруту, А. Пелевіна. Вялікую любоў гледачоў заваявалі акцёры сярэдняга пакалення — М. Ліфанава, Г. Мацзеева, Г. Карновіч-Валуа, В. Ларыёнаў.

У тэатр прыйшло таленавітае папаўненне. Маладыя выканаўцы правільна разумеюць ідэйна-мастацкія задачы тэатра. Упарта, з пачуццём вялікай адказнасці і ў той жа час з энтузіязмам і цікавасцю працуюць яны над стварэннем вобразаў у пастаноўках, якія раскрываюць чысціню, глыбіню і сумленнасць чалавечых адносін, бічуюць безыдэйнасць, мяшчанства, гультайства. Радуюць сваімі поспехамі маладыя акцёры М. Струпава, Н. Кузьміна, Н. Гошава, М. Дзяржавін, В. Каровін, В. Казлоў, А. Шырвіндт, В. Багачоў і іншыя.

Пастаноўку спектакляў у тэатры ажыццяўляюць вядучыя акцёры тэатра — С. Гіяцынтава і В. Салаўёў, рэжысёры — заслужаны дзеяч мастацтва РСФСР С. Штэйн і О. Рэмез, заслужаны дзеяч мастацтва Армянскай ССР Р. Капланян.

Тэатр дасць у Мінску дзесяць спектакляў. Апрача такіх, шырока вядомых пастановак, як «Сям'я», «Гады вандраванняў», «Так і будзе», творчы калектыў пакажа беларускім гледачам некаторыя новыя работы. У п'есе «Вялікае хваляванне» І. Дварэцкага, пастаўленай О. Рэмезам, расказваецца пра мужных, сціплых байкальскіх рыбакоў, за грубаватай знешнасцю якіх хаваецца чулая душа. Пазнаёмяцца мінчане і са спектаклем «Наташчын мост» па п'есе Э. Брагінскага. Гэта своеасаблівая рамантычная камедыя, пастаўленая рэжысёрамі Б. Талмазавым і О. Рэмезам, узнімае пытанні аб давер'і, сумленні, любві.

У Мінску пойдуць таксама новыя пастаноўкі — «Небяспечны ўзрост» С. Нарыньяні, «Начны цуд» Г. Ягджана, «Чамадан з наклейкамі» Д. Угрумава.

З зарубежнай драматургіі камсамольскі тэатр пакажа вострасатырычную п'есу прагрэсіўнага аргенцінскага пісьменніка А. Кусані «Цэнтр нападу памрэ на світанні», а таксама п'есу венгерскага аўтара І. Фейера «З завязанымі вачыма».

А. ІВАНОВА.

Наш міжнародны каментарый

— Арэвуар, мадам Феміда!

Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

Адбыўся заключны канцэрт V дэкады творчых справаздач самадзейных калектываў Палаца культуры прафсаюзаў. У канцэрце прынялі ўдзел шматлікія гурткі і асобныя выканаўцы.

На здымках: уверсе — танец «Рускі сувенір» у выкананні дзіцячага харэаграфічнага калектыву, унізе — салістка Р. Шчурок спявае песню «Не корите меня, не браните» ў суправаджэнні аркестра народных інструментаў.

Фота Ул. КРУКА.

ПАЭТ-ГРАМАДЗЯНІН

Свободный поэт, я призван
моею страной писать
О добрых делах, а также
о славе дурной писать.
Сияющим — день, а полночь—объятою тьмой
писать,
Кривое — кривым, прямое
— чертою прямой писать.—

Так пісаў у адным са сваіх праграмных вершаў выдатны азербайджанскі паэт-сатырык, паэт-грамадзянін, стагоддзе з дня нараджэння якога адзначаецца сёння.

Сабір (Мірза Алекпер Таірзадэ) займае асаблівае месца ў дарэвалюцыйнай азербайджанскай літаратуры. Творчасць паэта была цесна звязана з сатырычным часопісам «Мала-Насрэдзін», які аб'ядноўваў вакол сябе лепшых прадстаўнікоў азербайджанскай інтэлігенцыі, смела выступаў супраць царызму, супраць мясцовых памешчыкаў і капіталістаў, рэлігійных фанатыкаў і цемрашалаў. Пад уплывам гэтага дэмакратычнага часопіса па-новаму загучалі вершы Сабіра, талент якога быў скаваны на першым часе ўстарэлымі паэтычнымі формамі, рамкамі ўсходняга класіцызму.

Можна нават сказаць, што росквіт сабіраўскай творчасці і пачынаецца з таго часу, калі ён напісаў першы сатырычны верш і калі ён быў змешчаны ў часопісе. Першыя сатыры Сабіра ствараюць рэалістычную карціну жыцця і быту мяшчанска-патрыярхальнага грамадства не толькі Азербайджана, але і ўсяго мусульманскага ўсходу.

Сатырычны талент Сабіра рос надзвычай хутка. Зрабіўшыся сталым актыўным супрацоўнікам часопіса «Мала-Насрэдзін», Сабір не мог стаяць у баку ад палітычных падзей і абмяжоўваць крытыку грамадства толькі сатырамі на невуцтва і фанатызм, заклікамі да культуры і прагрэсу. Разам з часопісам рос і паэт, ён усё больш станавіўся песняром рэвалюцыйнага руху, паэтам працоўных мас. У многіх сваіх творах Сабір паказвае чытачу—працаўніку фабрыкі і зямлі—звярыны твар таго, хто «прыгнятае і балюе», твар эксплуататара, ад якога нельга чакаць літасці і чалавечнасці.

Не будучы пралетарскім паэтам, не разумеючы да канца характар класавых узаемаадносін, Сабір прама не заклікаў да звяржэння існуючага ладу, не ставіў пытанняў пралетарскай рэвалюцыі. Але сваімі гнеўнымі выступленнямі супраць дармаедаў і прыгнятальнікаў, сваім бязлітасным выкрыццём наскрозь ілжывага феадальна-памешчыцкага грамадства паэт аб'ектыўна дапамагаў пралетарыяту ў яго барацьбе.

Сабір выступае як верны сын народа, які носіць у сваёй душы яго смутак і гора, як перадавы баец, гатовы да барацьбы, як паэт, які выказвае ў сваіх творах думы і надзеі працоўнага люду.

Так отдай печаль певцу,
Человек нужды и бед!
Время, чтобы всех скорбей
Стал носителем поэт.

(«Перайманне»)

Паэт быў увесь накіраваны ў будучае, бачыў і адзначаў амаль ва ўсіх сатырах ледзьве прыкметныя парасткі гэтага будучага. І народы нашай краіны, дзе свята захоўваецца ўсё, што створана светлым чалавечым геніем, шануюць і любяць выдатную спадчыну Сабіра, якім па праву ганарыцца азербайджанскі народ.

САБІР

МАЯ ДУША

Душа мая! Сокал! Запал! Дабрата!
Як думка мая, узнясіся, лунай!
Ляці, падымайся аж за небакрай,—
Бо ў целе маім толькі змрок, цесната!

Што цела! Гняздо! І яго ты пакінь!
Ты будзеш у ім да скаччэння палаць.
Ты, кволая, будзеш са мной гараваць,
Не зможаш тугі маёй чорную плынь.

Забудзься пра цела! Яно ж бо не я!
Цябе засмучае расстанне са мной!
Ды ты — гэта я, толькі воблік не той,
А я — гэта ты! Ты навекі мая!

Ты пойдзеш — я разам з табою пайду:
На жаль, мы палонныя цела майго!
Ды ворагі марна чакаюць таго:
Пакуль ёсць жывыя, я не прападу!

Мы шчасця, душа, у жыцці не знайшлі.
Хутчэй жа ў той неразведаны кут,
Дзе сын чалавека свой знойдзе прыют,
Як толькі ён зробіцца жменькай зямлі.

Загіну я — ты, што спявала ў крыві,
Свабода, разліся, як водсвет зары!
Свабода вялікая, вечна гары!
Свабода-красуня, вякамі жыві!

БАЮСЯ!

Ці ранкам блукаю па родных палях —
Шыпшыны калючкі не страшныя мне.
Ці ўночы гуляю па стэпах сівых —
Змяя пад нагою не страшная мне.
Ці возьме ў дарогу мяне карабель —
Ні буры, ні хвалі не страшныя мне.
Ступлю, адзінокі, на бераг чужы —
Дзікунскае племя не страшнае мне.
Як сонца прамень, упаду на вулкан,
І той загрукоча,— не страшны ён мне.
Калі я спушчуся, як цень, на лясы —
Ні воўка, ні тыгра не боязна мне.
На львоў незнарок набрыду ў трыснягу —
Не кінуся бегчы,— не боязна мне.
Спынюся на могілках я спачываць —
І цень вурдалака не страшны мне.
Руіны прытулак часовы дадуць —
Суседства з чарцямі не страшнае мне.
Куды б ні забрыў я на шары зямным —
Найгоршыя злыдні не страшныя мне.
Вандрую гадамі па землях чужых —
Насмешкі чужынцаў не страшныя мне.
Калі ж да мяне прававерны ідзе,
Паклясціся ўсімі святымі магу,
Яго вось, хоць страху не знаю зусім,
Баюся. О згінь ты, мой вораг стары!
Крывавых я звычак баюся тваіх!
Так, так! Яны страшныя, страшныя мне!

Пераклад Еўдакіі ЛОСЬ.

МУЗЫЧНАЯ ХРОНІКА

У актавай зале Брэсцкага музычнага вучылішча адбылося выступленне ўдзельніка Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага Анатоля Галалобава, які ў свой час закончыў мясцовую музычную школу і цяпер вучыцца ў Ленінградскай кансерваторыі.

На канцэрт маладога піяніста прыйшлі не толькі яго бацькі, якія жывуць у Брэсце, але і шматлікія знаёмыя, сябры, прыхільнікі яго таленту. А. Галалобаў выканаў перад землякамі Першы фартэпіянны канцэрт Чайкоўскага і Канцэрт Грыга. Яму акампаніравала на другім фартэпіяна заслужаны педагог БССР Я. Дабратворская.

А. Галалобаў выступіў таксама перад калектывам музычнай школы, дзе ён раней вучыўся, і падзяліўся сваімі ўражаннямі ад Другога Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага.

* * *

Перад аматарамі музыкі Віцебска, Мінска, Бабруйска выступіў з канцэртамі маскоўскі эстрадны аркестр пад кіраўніцтвам і пры ўдзеле Барыса Рэнскага. У выкананні вялікай канцэртнай праграмы ўдзельнічалі спевакі В. Лешчанка і Л. Цімафееў, вакальны квінтэт, канферансье А. Долін, артысты танцавальнага і арыгінальнага жанраў. Усяго маскоўскія артысты далі для працоўных Беларусі 8 канцэртаў.

* * *

Балетам «Мара» Я. Глебава закончыў сезон 1961-62 гг. Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балета. У пачатку чэрвеня калектыў тэатра выедзе на гастролі ў РСФСР. 5-га чэрвеня беларускія артысты операй «Чарадзейка» пачнуць свае выступленні ў Волгаградзе, дзе на працягу месяца пакажуць працоўным горада-героя лепшыя оперныя і балетныя спектаклі. У ліпені тэатр будзе гастраліраваць у г. Калінінградзе.

* * *

Саюз кампазітараў БССР наладзіў для вучняў і настаўнікаў 14-й сярэдняй школы горада Мінска канцэрт з твораў беларускіх і савецкіх кампазітараў.

З уступным словам выступіла музыказнаўца А. Ракава, якая расказала аб сучаснай беларускай музыцы, аб буйнейшых кампазітарах рэспублікі. У канцэрце прымала ўдзел група салістаў-спевакоў і інструменталістаў.

Па п'есе Маякоўскага

Гэтымі днямі Беларускі рэспубліканскі тэатр юнага гледача паказаў мінчанам сваю новую работу—феерычную камедыю па п'есе Уладзіміра Маякоўскага «Клоп».

Спектакль пастаўлен галоўным рэжысёрам тэатра Б. Дакутовічам. Афармленне мастака А. Тарасава. Музыку напісаў кампазітар Я. Глебаў. Галоўныя ролі выконваюць: заслужаны артыст БССР Ул. Говар-Бандарэнка, артысты П. Дубашынскі, К. Каралёва, А. Мацюкевіч.

Тэатр запрасіў на прэм'еру сястру паэта—Людмілу Уладзіміраўну Маякоўскую. У канцы спектакля яна выступіла перад гледачамі з кароткай прамовай, у якой падзякавала калектыву тэатра за добры спектакль, а гледачам—за цёплы прыём.

Разам з Людмілай Уладзіміраўнай у Мінск прыехаў сябра таленавітага савецкага паэта П. І. Лавут. Ён прывёз з сабой дакументальную карціну аб Маякоўскім, якая была паказана калектыву тэатра.

К. КІТАЕВІЧ.

На летнія гастролі

Бабруйскі перасоўны драматычны тэатр з пачатку гэтага года выпусціў чатыры новыя спектаклі: «Апошні крок» В. Зуба, «Дзіўны дом» П. Васілеўскага, «Кухарка замужам» А. Сафронава, «Выпадковыя сустрэчы» Р. Назарава. Вядзецца работа па грунтоўнаму аднаўленню спектакля «Раскіданае гняздо», які будзе прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння народнага паэта Беларусі — Янкі Купалы.

З 19 мая калектыў тэатра выехаў на гастролі ў раёны Віцебскай і Гродзенскай абласцей. Яго спектаклі ўбачаць у Крычаве, Оршы, Лепелі, Полацку, Міёрах, Глыбокім, Іўі, Гродна, Навагрудку, Карэлічах. Усяго будзе дадзена 180 спектакляў, з іх не менш 150 — у сельскай мясцовасці.

А. АРКАДЗЬЕЎ,
галоўны рэжысёр тэатра.

У мінулую нядзелю ў Мінску адбылося закрыццё зімовага канцэртнага сезона. У заключным канцэрце разам з Дзяржаўным сімфанічным аркестрам БССР (дырыжор В. Дуброўскі) выступіла прафесар Парыжскай кансерваторыі піяністка Магда Тальяферо, якая з'яўляецца настаўніцай лаўрэата Другога Міжнароднага конкурсу імя Чайкоўскага Крысціян Бійё. М. Тальяферо выканала ў суправаджэнні аркестра Другі фартэпіянны канцэрт Шапэна. У гэты ж вечар аматары музыкі з цікавасцю праслухалі ў выкананні аркестра Шостую сімфонію Чайкоўскага, «Балеро» Равеля, а звыш праграмы — «Сумны вальс» Сібеліуса і «Венгерскі танец № 1» Брамса. За дзень перад гэтым адбыўся сольны канцэрт французскай піяністкі, якая іграла творы Шумана і Шапэна.

На здымку: выступае М. Тальяферо.

Фота. Ул. КРУКА.

ПОЛЬСКІ ЧАСОПІС ПАВЕДАМЛЯЕ...

ВЯЛІКАЯ ПАПУЛЯРНАСЦЬ

Колькасць польскіх газет і часопісаў, якія распаўсюджваюцца ў Савецкім Саюзе па падпісцы і праз кіёскі «Саюздруку», складае цяпер прыкладна 367 тыс. экземпляраў, у тым ліку звыш 30 тыс. экз. газет і 330 тыс. часопісаў.

«Трыбуну люду» чытаюць у СССР 14 тысяч чалавек, «Жыцце Варшавы» — каля 6 тысяч, «Голас працы» — 2 700.

Вялікай папулярнасцю ў СССР карыстаюцца польскія грамадска-палітычныя і літаратурныя часопісы. Найбольшы поспех мае часопіс «Польшча», які выдаецца на рускай мове (95 тыс. экз.). З іншых польскіх часопісаў «Экран» распаўсюджваецца ў колькасці 50 тыс. экз., «Фільм»—звыш 45 тыс., «Кабета і жыццё» — 25 тыс.

Польскі друк ведаюць і чытаюць ва ўсіх рэспубліках СССР, больш за ўсё ў РСФСР, на Украіне, у Беларусі і Літве.

ДОКТАР ГАНОРЫС КАУЗА

Сенат Варшаўскага універсітэта прысвоіў званне доктара ганорыс кауза выдатнаму савецкаму вучонаму, правадзейнаму члену АН СССР, прафесару С. Струміліну за выдатныя дасягненні ў галіне эканамічных навук.

Прафесар С. Струмілін напісаў каля 200 навуковых работ па статыстыцы, эканоміцы, планаванню і гісторыі народнай гаспадаркі Савецкага Саюза. Рад яго работ перакладзены на польскую мову.

РАЗАМ З САВЕЦКІМІ СПЕЦЫЯЛІСТАМІ

У Ленінград выехаў прафесар Рамуальд Цэбяртовіч, які разам з савецкімі спецыялістамі будзе кіраваць работамі па ўмацаванню падмурка гістарычнага палаца, былой летняй рэзідэнцыі Пятра Вялікага.

Цудоўны, пабудаваны ў стылі барока палац, які адносіцца да найрадчэйшых скарбаў еўрапейскай архітэктуры таго перыяду, быў моцна разбураны фашыстамі ў 1941—1943 гг. і адноўлены потым савецкімі архітэктарамі.

Цяпер распрацаваны цікавы план умацавання і захавання 250-гадовага падмурка палаца ад дзеяння падземных вод (Петрапалац размешчан на беразе Фінскага заліва).

ДЗВЕ ВЫСТАЎКІ

Вядуцца работы па падрыхтоўцы дзвюх вялікіх польскіх выставак у СССР.

Першая будзе адкрыта ў Мінску 22 ліпеня, у свята вызвалення Польшчы. Другая — у кастрычніку гэтага года ў Тбілісі.

ЭНЦЫКЛАПЕДЫЯ АБ ПОЛЬШЧЫ

Дзяржаўнае навуковае выдавецтва рыхтуе да друку малую энцыклапедыю аб Польшчы на рускай, англійскай, французскай і нямецкай мовах. У томе 1.000 старонак і 4.500 артыкулаў. Рэдакцыйны камітэт энцыклапедыі ўзначальвае вядомы гісторык прафесар Аляксандр Гейштар. У канцы сёлетняга года энцыклапедыя будзе здадзена ў друк, а ў 1963-64 гг. паступіць у продаж.

СЛОЎНІКІ

Больш 20 слоўнікаў рыхтуюць польскія вучоныя. Гэтая лічба сведчыць аб вялікім попыце на гэтую літаратуру.

Вядуцца работы над слоўнікамі па філасофіі, гісторыі, літаратуры, мовазнаўству, усходнезнаўству.

Вялікую цікавасць маюць такія выданні, як «Слоўнік польскага фальклору», «Слоўнік паэзіі і прозы А. Міцкевіча», «Слоўнік тэатра «Польскі», «Слоўнік польскіх славян».

Працягваюцца работы над спецыялізаваным «Слоўнікам асоб, звязаных з Польшчай да 1250 г.», а таксама над 10-томным «Слоўнікам польскай мовы» пад рэдакцыяй праф. В. Дарашэўскага і «Старажытнаславянскім слоўнікам».

З часопіса «Польскі агляд».

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. П. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры— 3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу
АТ 013129.
Друкарня выдавецтва «Звязда».